

T.C
SIVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORTA ÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
ORTA ÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ BİLİM DALI

METAFOR YÖNTEMİ İLE ÂŞIK RUHSATI'NİN ŞİİRLERİNİN
COĞRAFİ UNSURLAR AÇISINDAN İNCELENMESİ

SEZGİN YALMAN

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Fatih KARTAL

SİVAS, 2025

METAFOR YÖNTEMİ İLE ÂŞIK RUHSATI'NİN ŞİİRLERİNİN
COĞRAFİ UNSURLAR AÇISINDAN İNCELENMESİ

Sezgin YALMAN

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin Orta Öğretim Sosyal Alanlar
Eğitimi Anabilim Dalı

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Olarak Hazırlanmıştır.

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Fatih KARTAL

Sivas

Ağustos, 2025

KABUL VE ONAY

Sezgin YALMAN tarafından hazırlanan “Metafor Yöntemi ile Âşık Ruhsati’nin Şiirlerinin Coğrafi Unsurlar Açısından incelenmesi” başlıklı bu çalışma, 13.08.2025 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Gülpınar Akbulut Özpınar

(Jüri Başkanı)

Dr. Öğr. Üyesi Fatih Kartal

(Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Mesut Gök

(Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

... /.../2025

Aysel ARSLAN

Enstitü Müdürü

ETİK SÖZÜ

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tez Yazım Kılavuzu (Yönerge)'nda belirtilen kurallara uygun olarak Dr. Öğr. Üyesi Fatih KARTAL danışmanlığında hazırladığım “Metafor Yöntemi ile Âşık Ruhsati'nin Şiirlerinin Coğrafi Unsurlar Açısından incelenmesi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında;

- ✓ Bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- ✓ Görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- ✓ Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere, bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu ve atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- ✓ Bütün bilgilerin doğru ve tam olduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- ✓ Tezin herhangi bir bölümünü, Cumhuriyet Üniversitesi veya bir başka üniversitede, bir başka tez çalışması olarak sunmadığımı; beyan ederim.

25/08/2025

Sezgin YALMAN

ÖZET

YALMAN, Sezgin, Metafor Yöntemi ile Âşık Ruhsati'nin Şiirlerinin Coğrafi Unsurlar Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Sivas, 2025.

Bu çalışmada, 19. yüzyıl Türk halk edebiyatının önemli temsilcilerinden Âşık Ruhsati'nin şiirlerinde yer alan coğrafi unsurlar incelenmiştir. Anadolu'nun sosyal ve kültürel yapısını yansıtan bu şiirlerde, dağlar, vadiler, nehirler gibi doğal unsurların yanı sıra dönemin köy ve kasaba yaşantısına dair ayrıntılar da görülmektedir. Ruhsati'nin şiirleri, yalnızca bireysel duyguları değil, aynı zamanda halkın günlük yaşamını, sıkıntılarını ve umutlarını da coğrafi simgelerle dile getirmektedir. Tezde, Ruhsati'nin coğrafi unsurları nasıl kullandığı; dağ, taş, dere, ova gibi doğa unsurlarının halkın duygusal dünyası ile nasıl bir bağ kurduğu analiz edilmiştir. Aynı zamanda, şairin doğup büyüdüğü toprakların kültürel özelliklerinin onun sanatına etkisi ele alınmış ve coğrafyanın Ruhsati'nin temalarını nasıl şekillendirdiği üzerinde durulmuştur. Şairin yaşadığı çevrenin, dili ve duygu dünyasını nasıl etkilediği ve bu etkiyi halk şiirine nasıl yansıttığı tespit edilmiştir. Bu çalışma, Âşık Ruhsati'nin şiirlerinin Anadolu'nun kültürel ve coğrafi zenginliklerini nasıl yansıttığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Sonuç olarak, Ruhsati'nin eserlerinde coğrafi unsurların halkın yaşantısını, toplumsal gerçekleri ve şairin duygu dünyasını ifade etme aracı olarak ön plana çıktığı görülmektedir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden metafor yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizi yapılarak araştırmada sunulmuştur.

Anahtar sözcükler: Âşık Ruhsati, şiir, coğrafi unsurlar, metafor yöntemi

ABSTRACT

YALMAN, Sezgin, Examination of Âşık Ruhsati's Poems In Terms Of Geographical Elements with Metaphor Method Master's Thesis, Sivas, 2025.

In this study, geographical elements in the poems of Âşık Ruhsati, one of the important representatives of 19th century Turkish folk literature, were examined. In these poems, which reflect the social and cultural structure of Anatolia, details about the village and town life of the period are also seen, as well as natural elements such as mountains, valleys and rivers. Ruhsati's poems express not only individual feelings, but also the daily life, troubles and hopes of the people through geographical symbols. In the thesis, how Ruhsati uses geographical elements; It has been analyzed how natural elements such as mountains, stones, streams and plains establish a connection with the emotional world of the people. At the same time, the impact of the cultural characteristics of the lands where the poet was born and raised on his art was discussed and how geography shaped Ruhsati's themes was emphasized. It has been determined how the environment in which the poet lives affects his language and emotional world and how he reflects this effect on folk poetry. This study aims to reveal how Âşık Ruhsati's poems reflect the cultural and geographical richness of Anatolia. As a result, it is seen that geographical elements come to the fore in Ruhsati's works as a means of expressing the people's life, social realities and the poet's emotional world. The metaphor method, one of the qualitative research methods, was used in the research. The data obtained was analyzed and presented in the research.

Keywords: Âşık Ruhsati, poetry, geographical elements, the metaphor method

ÖNSÖZ

Âşık Ruhsati, 19. yüzyıl Türk halk şiirinin önemli temsilcilerinden biridir. Şiirlerinde Anadolu coğrafyasının izlerini, yaşadığı toprakların güzelliklerini ve bu topraklara ait kültürel öğeleri yansıtan Ruhsati, özellikle halkın duygu ve düşüncelerini coğrafi unsurlarla harmanlayarak ifade etmesiyle dikkat çeker. Onun şiirlerinde, bir yandan Anadolu'nun dağları, ovaları, dereleri gibi doğal coğrafi unsurlar yer bulurken diğer yandan toplumun yaşantısı, tarımsal faaliyetleri ve ekonomik zorlukları da bu coğrafya ile iç içe betimlenir. Bu durum, Ruhsati'nin yaşadığı coğrafyanın şairin ruh dünyasında ve anlatımında nasıl bir etkide bulunduğuna dair önemli ipuçları sunmaktadır.

Bu tez çalışmasında, Âşık Ruhsati'nin şiirlerindeki coğrafi unsurlar detaylı bir şekilde ele alınarak incelenecektir. Tezde, coğrafyanın bir halk şairi üzerindeki etkisi değerlendirilirken; doğa, yerleşim, iklim gibi unsurların, Ruhsati'nin temalarını, dilini ve duygusal anlatımını nasıl şekillendirdiği üzerinde durulacaktır. Aynı zamanda, Ruhsati'nin halkın duygularını coğrafi unsurlarla nasıl dile getirdiği ve bu unsurları halkın yaşantısını, acılarını, umutlarını ifade etmek için nasıl kullandığı analiz edilecektir.

Tez çalışmamın hazırlanması sürecinde, akademik birikimi, yol göstericiliği ve değerli katkılarıyla her aşamada bana rehberlik eden danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Fatih Kartal'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca, eğitim hayatım boyunca bana daima destek olan, sabır ve anlayışıyla her zaman yanımda bulunan sevgili eşim Betül Yalman'a minnettarlığımı ifade etmek isterim.

Bu süreçte bana destek veren tüm hocalarıma, aileme ve emeği geçen herkese teşekkür ederim.

Sezgin YALMAN

25.08.2025

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY

ETİK SÖZÜ iii

ÖZET iv

ABSTRACT v

ÖNSÖZ vi

İÇİNDEKİLER vii

TABLolar DİZİNİ x

BÖLÜM I 1

GİRİŞ 1

1.1. Problem Durumu 1

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi 4

1.3. Araştırmanın Problem Cümlesi 6

1.4. Araştırmanın Alt Problemleri 6

1.5. Varsayımlar 6

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları 7

1.7. Araştırmanın Kavram Tanımları 8

İKİNCİ BÖLÜM 9

KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR 9

2.1. Âşıklık Geleneği 9

2.1.1. Âşıklık Geleneğinin Kökenleri ve Gelişimi 9

2.1.2. Âşıklık Geleneği ve Âşıkların Toplumsal Rollerini 10

2.1.3. Âşıkların Şiir Anlayışı ve Koşma 10

2.1.4. Âşık Atışmaları ve Rekabetin Sanatla Buluşması 11

2.1.5. Âşıklık Geleneği ve Günümüzdeki Yeri 12

2.2. Şiir Nedir? 12

2.2.1. Şiirin Yapısı ve Özellikleri	12
2.2.2. Şiir ve Duygu	14
2.2.3. Şiir ve Anlam Derinliği.....	14
2.2.4. Şiir ve Toplumsal Yansıma.....	15
2.2.5. Şiir ve Zamanın Etkisi.....	15
2.3. Âşık Tarzı Şiir Geleneği	16
2.3.1. Âşık Tarzı Şiir Geleneğinin Tarihsel Kökeni ve Gelişimi.....	16
2.3.2. Âşık Tarzı Şiirinin Yapı ve Biçim Özellikleri	17
2.3.3. Âşıkların Şiirlerinde Müzikal Unsurlar.....	18
2.3.4. Âşık Tarzı Şiirinin Temaları ve Derinliği	18
2.3.5. Âşık Tarzı Şiirin Toplumsal Rolü ve Sosyal Sorumluluğu.....	19
2.3.6. Âşık Tarzı Şiirin Sözlü Geleneği ve Modern Yansıması.....	19
2.3.7. Âşık Tarzı Şiir Geleneğinin Zenginliği ve Önemi	19
2.4. Âşıkların Şiirlerinde Metafor Kullanması	20
2.4.1. Metaforların Duygusal Yükü ve Anlam Derinliği	20
2.4.2. Metaforların Anlatım Gücü ve İfade Edilen Anlamlar	20
2.4.3. Metaforlar ve Halk Kültürü.....	21
2.4.4. Metaforların Toplumsal ve Bireysel Duygulara Etkisi	21
2.4.5. Doğa Metaforları ve İnsan İlişkileri.....	21
2.4.6. Metaforların Zenginleştirici Rolü	22
2.5. Âşıkların Şiirlerinde Coğrafi Unsurlar İçin Metafor Kullanması	22
BÖLÜM III	24
YÖNTEM	24
3.1. Araştırmanın Yöntemi ve Deseni	24
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu	24
3.3. Veri Toplama Aracı	24

3.4. Verilerin Analizi	25
3.5. Güvenirlik ve Geçerlilik	25
BÖLÜM IV.....	27
BULGULAR	27
4.1. Âşık Ruhsati'nin Belli Başlı Şiirlerinde Yer Alan Coğrafi Unsurların Metafor Yoluyla Değerlendirilmesi	27
BÖLÜM V	39
SONUÇ VE TARTIŞMA.....	39
5.1.Sonuç	39
5.2. Tartışma	41
5.3. Öneriler	42
KAYNAKÇA.....	44

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Coğrafi Unsurlara ve Coğrafya Kavramına Yönelik Geliştirilen Metaforlar	35
Tablo 2. Metaforların Kategorilere Göre Dağılımı	37

BÖLÜM I

GİRİŞ

Tezin bu bölümünde; araştırılması hedeflenen problem durumu, araştırmanın amacı ve araştırma (alt) problemleri, araştırmanın ilgili alan yazına katkı açısından önemi ve çalışma kapsamında kullanılacak kavramların işlevsel tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Bu araştırma, Türk halk edebiyatının önemli temsilcilerinden biri olan Âşık Ruhsatî'nin eserlerinde yer alan coğrafi unsurların incelenmesini hedeflemektedir. Âşık Ruhsatî, sadece sanatçı kimliğiyle değil, aynı zamanda yaşadığı coğrafyanın kültürel ve sosyal yapısını yansıtan bir şair olarak da önemli bir figürdür (Baz, 2019). Şiirlerinde yer alan coğrafi alanlar, onun dünya görüşünü, yaşam tarzını ve dönemin sosyal yapısını anlamamızda önemli ipuçları sunmaktadır. Araştırmada, Âşık Ruhsatî'nin hayatına, Sivas ilinin tarihçesine ve coğrafi özelliklerine yer verilmiştir. Aynı zamanda Sivas ilinin kültürel yapısından bahsedilerek, âşıklık geleneğinin özellikleri hakkında bilgiler sunulmuştur.

Ruhsatî, asıl adı Mustafa olan köy şairi (Bozbyık ve Mücahit, 2023). Sivas'ın Deliktaş bucağında doğmuş ve ömrünün hemen hemen tamamını burada geçirmiştir. Babasının adı Mehmet'tir. Eflatun Cem Güney, annesinin adının Safiye olduğunu savunur (Duymaz, 2007). Ruhsatî, 12 yaşında öksüz ve yetim kalmış, bu nedenle kuvvetli bir tahsil görememiştir. Şiirlerindeki ifadelerinde dört kez evlendiğini ve bu evliliklerinden 23 çocuğu olduğu anlaşılıyor (Güney, 1943). Ruhsatî, badeli bir âşıktır. Şiirlerinde Ruhsat Baba, Âşık Ruhsat, Ruhsat ve çoğunlukla Ruhsatî mahlaslarını kullanmıştır. Ruhsatî, saz çalamayan bir âşıktır. Ömrü boyunca birçok âşıkla karşılaşmış ve atışmıştır. Ruhsatî, şiirlerinin çoğunu hece vezni ile yazmıştır (Koca, 1990). Ömer, Derli, Emrah, Seyrani gibi âşıklara uyarak aruz vezni ile yazdığı da olmuştur (Koca, 1998). Aruz vezni ile yazdığı şiirlerinde olaylara ve mistik düşüncelere yer vermiştir. Ancak Ruhsatî asıl başarısını hece vezni ile göstermiştir. Şiirlerinde genellikle yarım kafiye kullanmıştır (Tural, 2001). Ruhsatî'nin dili sadedir ve şiirlerinde zorlama yoktur. Hece, durak, kafiye ve rediflerde titiz davranmış, anlam bütünlüğüne dikkat ederek daha akıcı ve güçlü şiirler söylemiştir (Bozbyık ve Mücahit, 2023). Şiirinde aynı kelimeleri kullanmamaya özen göstermiş tekrara düşmemiştir. Sadece ifadeye kuvvet vermek isterken bu yolu

kullanmıştır (Koç, 2009). Şiirlerinde tasvire oldukça fazla yer verir. Köy şairi olduğu için ağız özelliklerine oldukça bağlı kalmış fazlaca mahalli kelime kullanmıştır (Türkan, 2013). Şiirin başlıca konuları; halkın duyguları, inançları, düşünceleri, dertleri, istekleri gibi toplumsal ve ferdi konulardır. Şiirleri genellikle köy hayatının özelliklerini yansıtmışlardır. Duygu ve düşünce âlemi köydeki intibalarıyla doludur (Güney, 1971). Aşkî beşeri ve ilahi olmak üzere ikiye ayrılır. İki aşkıda konu alan şiirler yazmıştır (Özhan, 2011). Taşlama ve tenkide dayalı şiirleri oldukça fazladır. Şiirlerinde tabiat da önemli bir yer tutar. Din ve ahlak konusunda da bir şeyler söylemeyi unutmamıştır (Koca, 2002).

Sivas, coğrafi konum bakımından, ayrı bölgelerden, ayrı karakterde ve farklı kültürden olan insanların uğrak yeri haline gelmiş, böylece yıllar boyu ticarî, iktisadî, sosyal ve kültürel açıdan devamlı etkileşim içinde kalmış olan Sivas, ülkemizde âşıklık geleneğinin en önde gelen yörelerinden birisidir. Gerek sayı gerekse kemiyet yönünden yetiştirdiği âşıklar bakımından daima adından söz ettirmiş ve hatta “âşıklar yatağı” olarak nitelendirilmiştir (Kaya, 1991). Gerçekten de aşağı yukarı otuz yıldır üzerinde çalıştığımız Sivas’ta bugüne kadar 800 kadar âşığı tespit etmiş ve yazmış bulunmaktayız. Hemen her hafta hâlâ yeni şairler hakkında bilgiler elimize ulaşmaktadır. Bu demektir ki tespit edilmeyi bekleyen daha onlarca şair vardır. Sözüünü ettiğimiz halk şairlerinden 73’ü kadın halk şairidir (Sarı, 2010). Âşık Edebiyatının Sivas’taki ilk temsilcilerine XVI. yüzyılda rastlamaktayız. Kul Hüseyin, Pir Ali, Pir Gaib Abdal, Pir Sultan Abdal ve Samut bu yüzyılda adından söz edeceğimiz âşıklardır. XVII. yüzyılda Budala, Hüseyin Abdal, İsmail, Karaoğlan, Kul Mustafa, Senem; XVIII. Yüzyılda da Ali Nebi, Hayranî, Kul Mehmet, Öksüz, Sefil Öksüz Sivas’ta yetişen önemli simalardır. Bu şairlerin tamamına yakını, Alevî-Bektaşî inancına sahip şairlerdir. Şiirlerinde daha ziyade bu inancı yansıtan konulara yer vermişlerdir. Bunun yanında tabiat, dert ve sosyal konularda da şiirlerinin olduğunu da söyleyelim. Söz konusu şairler içinde en önemlisi, her yüzyılda toplum ve şairler üzerinde etkisi olan Pir Sultan ile ileride adından çok söz edileceğine inandığımız Karaoğlan'dır. Günümüzde Sivas’ta âşıklık geleneği çeşitli yönleriyle canlılığını devam ettirmektedir (ktb.gov, 2022).

Literatür taraması yapıldığında çalışmaya ilişkin birkaç benzer araştırmaya rastlanılmıştır. (Gözgeç Mutlu & Aydoğdu Atasoy, 2023) “Âşık Veysel’in Yurt Ürünleri Şiirinin Coğrafi İşaretler Açısından İncelenmesi” adlı çalışmaları bulunmaktadır. Çalışmada Âşık Veysel'in "Yurt Ürünleri" şiiri araştırma konusu olarak seçilmiştir. Şiir 14

dörtlük ve 56 mısradan oluşmaktadır. Şiirde coğrafi işaretlerin tanımlanması ve açıklanmasında Türk Patent ve Marka Kurumu Coğrafi İşaret Tescil Belgeleri ve ikincil kaynaklar kullanılmıştır (Westphal, 2011). Çalışmada öncelikle Âşık Veysel, gastronomi turizmi ve coğrafi işaretler anlatılmış, ardından şiir kavramsal olarak coğrafi işaretler açısından detaylı bir şekilde incelenmiştir. Henüz coğrafi işaretli ürün olarak tescil edilmemiş ancak mümkün olan en kısa zamanda tescil edilmesi gerektiği düşünülen 6 ürün de Veysel'in yazdığı bu şiirde yer almaktadır. Bu ürünler ise Mersin Dört Yol portakalı, Maraş pirinci (sarı çeltik), Kastamonu kendiri/keneviri (tütün), Samsun Bafra tütünü ve Urfa keklik eti'dir. Adı geçen ürünlerin anılan iller açısından önemi ilgili literatür tarandığında açıkça görülmektedir. Çalışmanın sonuçları birçok açıdan önem arz etmektedir. Bu hususlardan birisi Âşık Veysel Şatıroğlu'nun yaşadığı döneme göre ne kadar öngörülü bir kişi olduğudur. Çünkü Veysel yaşarken kaleme aldığı bu şiirinde adeta günümüz Coğrafi İşaretli Ürünler Portalı'nın oluşumuna katkı sağlamıştır. İkinci husus ise bu çalışma ile ünlü halk ozanının şiirlerinden birisi ilk kez turizmin türlerinden birisi olan gastronomi turizmi açısından ele alınmıştır. Üçüncü husus ise bu çalışmanın özellikle yukarıda yer alan henüz tescillenmemiş 6 ürünün tescillenerek koruma altına alınması için ilgili kurumlara bir çağrı niteliğinde olmasıdır. Her çalışmanın olduğu gibi bu çalışmanın da kısıtları bulunmaktadır. En büyük kısıt Âşık Veysel ve şiirleri gastronomi turizmi bağlamında daha önce hiç çalışılmadığı için bu konuda kaynak yetersizliği yaşanmıştır. Başka bir kısıt ise coğrafi işaretlerin açıklanmasında sıklıkla T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na bağlı Türk Patent ve Marka Kurumu'nun Coğrafi İşaret Sicil Belgelerinden yararlanılmış olmasıdır (Westphal, 2011). Gelecek çalışmalarda Âşık Veysel ve eserlerinin turizm disiplini açısından farklı bakış açıları ile çalışılabileceği düşünülmektedir. Ayrıca özellikle Edebiyat, Kültür, Müzik gibi alanlarda önemli bir çalışma konusu olan Âşık Veysel'in disiplinler arası çalışmaların rağbet gördüğü günümüzde turizm alanı ile ilişkilendirilerek ortak çalışmaların yapılması ve ilgili literatüre kazandırılması gerektiği de düşünülmektedir (Gözgeç Mutlu ve Aydoğdu Atasoy, 2023).

Kaya, 1991 yapmış olduğu araştırma bir başka benzer çalışmadır. Kaya, Sivas'ta Âşıklık Geleneği ve Âşık Ruhsati adlı bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışmasında Sivas'ın coğrafi özelliklerine, tarihçesine ve âşıklık geleneğine detaylı bir şekilde yer vermiştir. Aynı zamanda Âşık Ruhsati'nin hayatı ve şiirleri de bu çalışmada yer almaktadır. Çalışmada Mahlas geleneğine yer vermiştir. Âşık Ruhsati'nin şiirlerini analiz

etmiş ve türkülerini incelemiştir. Sivas ilindeki âşıkların ve âşıklık geleneğinin geçmişten günümüze devam ettiği sonucuna varmıştır (Kaya, 1991).

1.2.Araştırmanın Amacı ve Önemi

Tez çalışması sonucunda, Âşık Ruhsatî'nin eserlerindeki coğrafi unsurların, onun sanat anlayışını ve sosyal eleştirilerini nasıl şekillendirdiği ortaya konulmuştur. Ayrıca, bu çalışma, Türk halk edebiyatında coğrafyanın edebi temsiline dair yeni bir bakış açısı kazandırmayı hedeflemektedir. Âşık Ruhsatî'nin şiirlerinde geçen coğrafi unsurların incelenmesi, birkaç temel amaca yöneliktir:

Araştırma, Âşık Ruhsatî'nin şiirlerinde yer alan coğrafi unsurların, Anadolu'nun zengin kültürel yapısını nasıl yansıttığını anlamayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, yerel gelenekler, yaşam biçimleri ve sosyal ilişkiler hakkında bilgi sağlamayı hedeflemektedir. Coğrafi unsurların şairin üslubuna ve diline etkilerini inceleyerek, Ruhsatî'nin sanatında bu unsurların nasıl işlediğini analiz etmek ve şiirlerindeki anlatım biçimi, mecazlar ve semboller açısından derinlemesine bir değerlendirme yapmak bu araştırmanın bir başka amacını oluşturmaktadır.

Âşık Ruhsatî'nin eserleri üzerinden dönemin toplumsal yapısını, tarihsel olaylarını ve kültürel değişimlerini analiz ederek, bu bağlamdaki coğrafi unsurların rolünü belirlemek araştırmanın amaçları arasında yer almaktadır. Bir başka amaç, şiirlerdeki coğrafi unsurlar aracılığıyla yerel kimliğin nasıl inşa edildiğini ve bireylerin bu kimlikle olan ilişkilerini incelemek ve bu, yerel aidiyet duygusunun ve kimlik oluşturma süreçlerinin anlaşılmasına katkı sağlamaktır.

Türk halk edebiyatı ve Âşık geleneği üzerine yapılan çalışmalara yeni bir perspektif kazandırarak, edebiyat araştırmalarına katkıda bulunmak amaçlanmaktadır. Aynı zamanda coğrafi unsurların, yerel turizmin tanıtımında nasıl bir rol oynayabileceğini araştırmak ve bu bağlamda yerel kültürlerin ve değerlerin öne çıkarılmasına katkıda bulunmak amaçlanmaktadır.

Bu araştırmanın amacı, Âşık Ruhsatî'nin şiirlerinde coğrafi unsurların derin anlamlarını açığa çıkarmak, Anadolu'nun kültürel zenginliğini vurgulamak ve edebi metinlerin sosyo-kültürel bağlamlarını anlamaktır. Bu sayede, hem edebi hem de kültürel mirasın korunmasına katkı sağlamak hedeflenmektedir.

Âşık Ruhsati, Türk halk şiirinin önemli temsilcilerinden biridir ve eserlerinde kullandığı coğrafi unsurlar, hem edebi derinlik hem de kültürel bağlam açısından önemli bir yer tutmaktadır. Bu konudaki araştırmanın önemine dair bazı noktalar:

1. Kültürel Mirasın Belirlenmesi

Âşık Ruhsati'nin şiirlerinde geçen coğrafi unsurlar, Anadolu'nun kültürel ve sosyal yapısını anlamamıza yardımcı olmaktadır. Bu unsurlar, yerel kimlikleri ve toplumsal değerleri yansıtmaktadır.

2. Dil ve Anlatım

Coğrafi unsurlar, şairin dilini ve üslubunu şekillendirmiştir. Bu bağlamda, Ruhsati'nin kullandığı yer isimleri ve coğrafi terimler, onun dil becerisinin yanı sıra yerel halkın yaşam tarzını da yansıtmaktadır (Duymaz, 2007).

3. Toplumsal ve Tarihsel Bağlam

Coğrafi unsurlar, belirli tarihsel olaylara, toplumsal değişimlere veya geleneklere ışık tutabilmektedir. Bu yönüyle, Ruhsati'nin şiirleri, dönemin sosyo-kültürel yapısını incelemek için bir kaynak niteliği taşımaktadır.

4. Edebiyat Araştırmaları

Âşık Ruhsati'nin eserleri, Türk edebiyatında halk şiirinin gelişimini incelemek isteyen araştırmacılar için önemli bir örnek oluşturmaktadır.

5. Turizm ve Tanıtım

Şiirlerdeki coğrafi unsurlar, yerel turizmin gelişimine katkı sağlayabilir. Belirli yerlerin tanıtımı, bu bölgelerin kültürel değerlerini ortaya koyarak turizmi canlandırabilir. Coğrafi unsur ve işaretler, bireylerin kimliklerini ve aidiyet duygularını pekiştirebilir.

6. Kimlik ve Aidiyet

Coğrafi unsurlar, bireylerin kimliklerini ve aidiyet duygularını pekiştirebilir. Ruhsati'nin şiirlerinde bu unsurların incelenmesi, toplumsal bağların ve yerel değerlerin nasıl inşa edildiğine dair bilgiler sunmaktadır.

Âşık Ruhsati'nin şiirlerinde geçen coğrafi unsurların incelenmesi, sadece edebi bir analiz değil, aynı zamanda kültürel, toplumsal ve tarihsel bir keşif sürecidir. Bu araştırmalar, hem literatüre hem de Türk halk edebiyatına önemli katkılar sağlayabilir. Araştırma tüm bu yönleri ile önem arz etmektedir.

1.3. Araştırmanın Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi, Âşık Ruhsatî'nin şiirlerinde hangi coğrafi unsurlar sıklıkla yer almakta ve bu alanların betimlemeleri, şairin sanatsal anlayışını ve toplumsal eleştirisini nasıl şekillendirmektedir? Bu sorunun yanıtı, hem Ruhsatî'nin eserlerinin derinlemesine anlaşılmasını hem de coğrafyanın edebi temsili üzerine yeni bir perspektif kazandırmayı amaçlamaktadır.

1.4. Araştırmanın Alt Problemleri

1. Âşık Ruhsatî'nin şiirlerinde geçen coğrafi alanların sistematik bir şekilde tespit edilmesi araştırmanın alt problemlerinden birisidir.
2. Bu coğrafi alanların içerik analizinin yapılması ve Ruhsatî'nin edebi dilinde nasıl bir rol oynadığının irdelenmesi araştırmanın bir başka problemidir.
3. Coğrafi unsurların, Ruhsatî'nin dünya görüşü ve sanat anlayışı üzerindeki etkisinin belirlenmesi araştırmanın en önemli alt problemlerinden biridir.

1.5. Varsayımlar

Bu çalışmada aşağıdaki sayılılar temel alınmıştır:

1. Âşık Ruhsatî'nin şiirlerinde coğrafi unsurlar, şairin yaşadığı coğrafyanın ve dönemin toplumsal yapısının yansımasıdır.
2. Şairin coğrafi unsurları şiirlerinde sıkça kullanması, onun içsel dünyası ile yaşadığı çevre arasında kurduğu güçlü bağın bir göstergesidir.
3. Ruhsatî'nin Anadolu'nun doğasına, dağlarına, ovalarına, akarsularına ve köy yaşantısına dair betimlemeleri, dönemin sosyal ve ekonomik koşullarını anlamada önemli bir kaynak oluşturmaktadır.
4. Coğrafi unsurlar, şairin duygularını, halkın yaşantısını ve toplumsal eleştirilerini ifade ederken sembolik bir işlev görmektedir.
5. Ruhsatî'nin şiirlerinde yer alan coğrafi unsurlar, yalnızca estetik amaçla değil, aynı zamanda halkın yaşadığı acılar, zorluklar ve umutları aktarmak için de kullanılmıştır.

6. Anadolu kültürünün coğrafyayla şekillenen yapısı, Âşık Ruhsati'nin şiirlerine doğrudan yansımış ve bu durum, onun halk edebiyatındaki özgün yerini oluşturmuştur.

Bu sayılılar çerçevesinde, Ruhsati'nin şiirlerindeki coğrafi unsurların şairin sanatı üzerindeki etkisi ve Anadolu insanının duygu dünyasına katkısı derinlemesine incelenmiştir.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmada, Âşık Ruhsati'nin şiirlerinin coğrafi unsurlar açısından incelenmesine yönelik bazı sınırlılıklar mevcuttur:

1. Eser Sayısı ve Erişim Kısıtlılığı: Âşık Ruhsati'nin bazı şiirleri günümüze ulaşmamış veya farklı kaynaklarda değişik biçimlerde aktarılmıştır. Bu nedenle analiz edilen şiirler, mevcut kaynaklardaki derlemelerle sınırlıdır.
2. Dil ve Anlam Zorlukları: Ruhsati'nin yaşadığı dönemin dil özellikleri ve yerel ağızlar, şiirlerinin anlamında farklı yorumlara yol açmıştır. Şairin kelime seçimleri, döneminin kültürel ve coğrafi kodları ile şekillendiğinden, bu ifadelerin günümüz Türkçesiyle birebir anlamını bulmak zorlayıcı olmuştur.
3. Coğrafi Unsurların Sembolik Kullanımı: Şairin coğrafi unsurları bazen gerçekçi bir biçimde, bazen ise mecazi ve sembolik bir anlatımla kullandığı gözlenmiştir. Bu durum, unsurların şairin yaşadığı çevreyi mi yoksa genel bir duygu durumunu mu temsil ettiği konusunda belirsizlik yaratmıştır.
4. Dönemin Sosyo-Ekonomik Koşullarına Erişim Sınırlılığı: Âşık Ruhsati'nin yaşadığı dönemin sosyo-ekonomik koşulları hakkında sınırlı tarihsel veri bulunması, şiirlerin içeriğinin bu koşullarla ilişkisini tam anlamıyla kurmayı zorlaştırmıştır.
5. Coğrafyanın Şairin Üslubuna Etkisi Üzerindeki Sübjektif Yorumlar: Şairin doğup büyüdüğü toprakların şiirlerine olan etkisi, büyük ölçüde yoruma dayalı olarak değerlendirilmiştir. Bunun, çalışmada sübjektif bir yorumlama çerçevesinin oluşmasına neden olmaması için oldukça fazla kaynak taranmıştır.

Bu sınırlılıklar doğrultusunda, çalışma Ruhsati'nin şiirlerindeki coğrafi unsurların genel temaları ve toplumla olan ilişkisi üzerinde duracak; ancak daha derinlemesine bir tarihsel ve sosyolojik inceleme için ek kaynaklara ihtiyaç duyulmuştur.

1.7. Araştırmanın Kavram Tanımları

Âşıklık Geleneği: Âşıklık geleneğinde sazlı (telden), sazsız (dilden), doğaçlama yoluyla, kalemle (yazarak) veya birkaç özelliği birden taşıyan geleneğe bağlı olarak şiir söyleyenlere "âşık", bu söyleme biçimine "âşıklık - âşıklama", âşıkları yönlendiren kurallar bütününe de "âşıklık geleneği" adı verilir."

Âşık Tarzı Şiir Geleneği: Âşık halk edebiyatı, halk diliyle ve hece vezniyle meydana getirilen, saz eşliğinde söylenen şiirlerden oluşan geleneksel Türk edebiyatı dalıdır. Âşıkların oluşturduğu eserlerin bütününe verilen isimdir. Halk edebiyatı içerisinde yer alır. Anonim ürünlerin dışında kalan şiirlerin (koşma, destan, semâî, kalenderî vb.)

Şiir: Duygulardan, düşüncelerden, düşlerden, özlemlerden vb. süzölmüş yaşantı birikimleri olarak, ozanların, sözcüklerin sözlük anlamlarına kimi zaman değişik anlamlar da yükleyerek, dil içinde özel bir dil yaratarak oluşturdukları, imgelerden, simgelerden, öz sanatlarından, ritimden, uyumdan vb. yararlanarak ortaya koydukları, okurda estetik duygular uyandıran yazın ürünü.

Coğrafi Unsurlar: Bir bölgenin doğal çevre özelliklerini (yeryüzü şekilleri, iklim, toprak, su, bitki örtüsü vb.) ve beşerî-kültürel özelliklerini (nüfus, yerleşme, ekonomik faaliyetler, kültürel değerler vb.) ifade eden, mekânın kimliğini ve insan-çevre ilişkilerini belirleyen faktörlerdir.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, taşınabilir eğitime ilişkin kuramsal çerçeve sunulmuş ve konu ile ilgili araştırmalara ilişkin alan yazında yer alan bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Âşıklık Geleneği

Âşıklık geleneği, Türk halk kültürünün en eski ve en köklü sanat dallarından biri olup, halkın duygu ve düşüncelerini, yaşamını ve toplumsal yapısını anlatan, kökeni çok eskiye dayanan bir edebi ve müzikal gelenektir. Hem şair hem de müzisyen olan âşıklar, sadece edebiyatın değil, aynı zamanda halk müziği geleneğinin de önemli temsilcileridir. Bu gelenek, Orta Asya'dan başlayıp Anadolu'ya kadar uzanan geniş bir coğrafyada halkın tarihsel, kültürel ve duygusal belleğini oluşturmuş, yüzyıllardır varlığını sürdürmüştür. Âşıklık, aynı zamanda bir toplumun sosyal, kültürel ve bireysel değerlerini koruyup aktarırken, halkın özgün sesini duymamıza olanak tanımaktadır. Âşıklık geleneği, hem bireysel bir sanat icrası hem de toplumsal bir sorumluluk taşır; halkın arasında doğan, halkla iç içe varlık gösteren, halkın sorunları ve duygularıyla şekillenen bir gelenektir (Güzel, 2002).

2.1.1. Âşıklık Geleneğinin Kökenleri ve Gelişimi

Âşıklık geleneği, köklerini Orta Asya Türk halk kültüründen alır ve bu gelenek, Türklerin Anadolu'ya göç ettikleri dönemden itibaren hızla yayılmaya başlamıştır. Orta Asya'da göçebe yaşam tarzına dayalı olarak başlayan bu gelenek, özellikle halk şairlerinin sözlü edebiyatla bir arada gerçekleştirdiği halk müziği performanslarıyla şekillenmiştir. Türkler, göç ettikleri her yeni coğrafyada bu geleneği, kendi yaşam biçimlerine, inançlarına ve kültürlerine uygun olarak adapte etmişlerdir. Anadolu'da, özellikle 11. yüzyıldan itibaren, âşıklar hem halk müziğini hem de halk edebiyatını iç içe sunan bir sanatçı figürü haline gelmişlerdir. Bu dönem, hem Türklerin İslamlaşma sürecinin hem de Anadolu'da yeni bir kültürel sentezin başladığı dönemin de bir yansımasıdır. Âşıklık geleneği, bir bakıma halkın hem İslamlaşma sürecindeki ruhunu, hem de Türk halkının eski geleneksel değerlerini barındıran bir sanat biçimi olarak ortaya çıkmıştır (Karagöz, 1997).

Âşıklık geleneği, zamanla yalnızca bir şiir okuma ya da müzik yapma sanatından ibaret olmayıp, aynı zamanda halkın toplumsal yapısındaki önemli işlevlere de sahip olmuştur. Âşıklar, sadece şairler değil, aynı zamanda toplumu bir arada tutan, insanların dertlerini, acılarını, sevinçlerini ve umutlarını dillendiren birer halk figürüdür. Bu bakımdan âşıklar, halkın şairi ve aynı zamanda halkın vicdanı, akli ve moral kaynağı olmuşlardır. Âşıklar, toplumun içinde yaşayan, halkla iletişim kuran ve onların dünyasına hitap eden sanatçılardır. Bu nedenle, Âşıklık geleneği, halkın ruhunu ve kültürünü canlı tutan bir unsurdur (Aydın, 2010).

2.1.2. Âşıklık Geleneği ve Âşıkların Toplumsal Rollerini

Âşıklık geleneğinde yer alan âşıklar, yalnızca sanatçılar değil, aynı zamanda toplumu eğiten, halkın sosyal ve kültürel sorunlarına dair fikirler sunan, bireyleri ahlaki açıdan yönlendiren figürlerdir. Âşıklar, halkın göğsündeki acıları, sevinçleri, isyanları ve umutları dile getirirken, aynı zamanda toplumsal eleştirilerini de ortaya koyarlar. Bu eleştiriler, genellikle halkın yaşadığı zorlukları, adaletsizlikleri ve eşitsizlikleri konu alır. Âşıklık geleneği, halkın sadece bireysel duygusal ihtiyaçlarını karşılamakla kalmaz, aynı zamanda toplumsal yapıyı, kültürel değerleri, ahlaki normları ve toplumsal düzeni de ele alır. Âşıklar, halkın sözcüsü olarak, sadece eğlence sunmaz, aynı zamanda insanları düşündürür, sorgular ve bazen de toplumsal değişim için bir araç olurlar (Aydın, 2010).

Âşıkların toplumsal işlevleri, sadece şiir ve müzikle sınırlı değildir. Âşıklık geleneğinde bir âşık, aynı zamanda halkın moral kaynağıdır. Âşıklar, köylerde, kasabalarda ya da şehirlerin belirli alanlarında halkla bir araya gelir, onların sevinçlerini, kederlerini, özlemlerini anlatır. Düğünlerde, bayramlarda, şenliklerde âşıkların söyledikleri şarkılar, halkın neşesini artırırken, zor zamanlarda ise âşıkların sözleri moral kaynağı olur. Âşıklar, toplumsal olaylara ve insanın içsel dünyasına dair derin bir sezgiye sahip kişiler olarak, aynı zamanda halkın değerlerini yansıtan, toplumsal bilinç oluşturan sanatçılardır. Bu açıdan bakıldığında, âşıklar halkın bir nevi manevi liderleri, toplumsal hayatın birer yansımasıdır. Onlar, halkla iç içe yaşamış, halkın düşüncelerine yakın olan ve bu düşünceleri şiirlerinde işlemiş sanatçılardır (Kaya, 2015).

2.1.3. Âşıkların Şiir Anlayışı ve Koşma

Âşıklık geleneğinde, en temel ve en önemli edebi tür "koşma"dır. Koşmalar, dört dizeden oluşan ve hece ölçüsüyle yazılmış şiirlerdir. Koşmalar, halk şairinin duygularını,

düşüncelerini ve gözlemlerini ifade ettiği şiirler olarak büyük bir öneme sahiptir. Koşmaların temel özelliği, halkın dilini ve halkın dünyasını yansıtan birer anlatım biçimi olmalarıdır. Koşmaların içeriği, aşk, seveda, özlem, ayrılık, vatan sevgisi, doğa sevgisi gibi evrensel temalarla şekillenir. Bunun yanı sıra, koşmalar halkın sosyal yaşamını, bireysel ve toplumsal sorunlarını da içerir. Âşıklar, bu şiirlerle halkın zorluklarını, acılarını, mutluluklarını ve isteklerini dile getirirler. Koşmalar, halkın ortak dilinde yazıldığından, halkla doğrudan bir bağ kurar ve halkın kendisini, isteklerini ve değerlerini en iyi şekilde ifade eder. Bu bakımdan koşmalar, halk edebiyatının en önemli örnekleridir (Kaya, 2009).

Âşıkların yazdığı şiirler genellikle bireysel bir ifadenin ötesindedir. Şiirlerin içeriği, halkın sosyal yaşamını yansıttığı gibi, zaman zaman doğrudan toplumsal eleştiriler de içerir. Âşıklar, kozmik anlamda insanın yalnızlığını, varoluşunu sorgularken, toplumsal anlamda da eşitsizliği, adaletsizliği, köleliği, özgürlüğü, vatan sevgisini dile getirirler. Âşıkların şiirlerinde sıkça işlenen temalar arasında aşk ve seveda, ayrılık ve özlem, doğa ve insan arasındaki ilişki gibi evrensel temalar vardır. Ancak bu temalar, sadece bireysel bir duygu dünyasının yansıması değil, aynı zamanda halkın tarihsel ve kültürel birikiminin de bir göstergesidir (Koç, 2009).

2.1.4. Âşık Atışmaları ve Rekabetin Sanatla Buluşması

Âşıklık geleneğinin belki de en renkli ve en dikkat çekici yönlerinden biri de "âşık atışmaları"dır. Âşık atışmaları, iki âşık arasında karşılıklı olarak yapılan şiirsel diyaloglardır. Bu atışmalarda her âşık, diğerine hızla ve yaratıcı bir şekilde yanıt verir. Âşık atışmaları, bir anlamda bir tür şiirsel rekabettir. Her âşık, karşısındaki âşığa yönelik olarak akıl ve zekâsını, şiirsel yeteneğini konuşturur. Atışmalar, hem halkı eğlendiren hem de toplumsal eleştiriler barındıran, düşündürten ve sorgulayan bir sanat biçimidir. Âşık atışmalarında kullanılan dil, zengin bir sözcük dağarcığına, mizahi ve eleştirel bir dile sahiptir. Bu atışmalar, genellikle halkın gündelik yaşamındaki olayları, problemleri ve sosyal yapıyı dile getirir. Atışmalar bazen eğlenceli ve şenlikli bir ortamda yapılırken, bazen de toplumsal sorunları ve eleştirileri dile getiren ciddi bir tartışma ortamına dönüşebilir (Türkan, 2013).

Âşık atışmalarının bir diğer özelliği, genellikle hızlı ve doğaçlama bir şekilde gerçekleşmesidir. Bu da âşıkların yaratıcı düşünme becerilerini ve zekâlarını ortaya koyar. Âşıklar, bu atışmalarda sadece şiirsel gücünü değil, aynı zamanda halkın düşünce

dünyasına, toplumsal yapısına dair bilgi ve sezgilerini de gösterirler. Bu yönüyle âşık atışmaları, halkın yaşamını, tarihini ve kültürünü yansıtan önemli bir geleneksel öğedir.

2.1.5. Âşıklık Geleneği ve Günümüzdeki Yeri

Âşıklık geleneği, günümüzde de önemli bir yer tutmaya devam etmektedir. Modernleşme ve teknolojik gelişmelerle birlikte, bu gelenek zaman zaman yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalsa da, Âşıklık geleneği hala halk müziği ve edebiyatında önemli bir yer tutmaktadır. Geleneksel halk müziği severler, genç sanatçılar ve Âşıklık geleneği ile ilgilenen bireyler, bu geleneği yaşatmaya devam etmektedirler. Günümüzde bazı sanatçılar, âşıkların yazdığı eski şiirleri yeniden yorumlayarak ya da kendi şiirlerini yazarak bu geleneği sürdürüyorlar. Bu anlamda, âşıkların yazdığı eserler, yalnızca geçmişin bir parçası olmakla kalmayıp, aynı zamanda günümüzün kültürel belleğine de katkı sağlamaktadır (Kaya, 2015).

Âşıklık geleneği, sadece bir edebiyat ya da müzik biçimi değil, aynı zamanda bir kültürel miras, halkın ruhunu taşıyan ve yansıtan bir değerler bütünü olarak varlığını sürdürmektedir. Âşıklık geleneği, toplumsal sorunlara ve bireysel duygulara dair güçlü mesajlar vererek halkın kültürel hafızasını yaşatır ve bu geleneğin varlığını sürdürmesi, Türk halk kültürünün zenginliğini ve sürekliliğini sağlar. Âşıklık geleneği, bir anlamda Türk halkının dilinden, duygularından ve değerlerinden bir köprü kurarak, geleceğe doğru taşınacak önemli bir kültürel mirastır.

2.2. Şiir Nedir?

Şiir, yazıldığı dönemin toplumsal yapısına, kültürüne ve insan anlayışına dair çok şey ifade eder. Şairler, kendilerini en iyi ifade edebildikleri bu biçimde, içsel çatışmalarını, varoluşsal sorularını, toplumsal eleştirilerini ya da doğaya olan bakış açılarını dile getirirler. Şiir, toplumsal belleğin bir parçası olur ve bu bakımdan bir dönemin, bir çağın ya da bir toplumun ruhunu yansıtan önemli bir kültürel miras işlevi görür.

2.2.1. Şiirin Yapısı ve Özellikleri

Şiir, tarih boyunca insanın içsel dünyasını, toplumsal yaşamını ve doğaya dair gözlemlerini en yoğun şekilde dışa vurduğu bir edebi tür olmuştur. Şiir, dilin estetik ve duygusal gücünü kullanarak, okuyucunun duygusal ve zihinsel dünyasında derin izler

bırakma amacı güder. Kelimelerin anlamı sadece anlam düzeyinde kalmaz; bir şiir, anlamın ötesinde sesin, ritmin, ölçünün ve imgelerin bir birleşimi olarak okuyucuyu etkiler. Şiir, soyut duyguları, düşünceleri ve insan ruhunun en karmaşık halleriyle ilgilenirken, bu duygulara dair evrensel bir dil geliştirme çabası içindedir. Diğer edebi türlerden farklı olarak, şiir hem bireysel hem de toplumsal anlamda bir yoğunluk taşır ve okuyucusunu düşündürür, sorgular, bazen de bir konuda harekete geçirir. Şiir, dilin sınırlarını keşfetmeye ve onları yeniden anlamlandırmaya yönelik bir sanattır (Kaya, 2015).

Şiir, yazıldığı dönemin toplumsal yapısına, kültürüne ve insan anlayışına dair çok şey ifade eder. Şairler, kendilerini en iyi ifade edebildikleri bu biçimde, içsel çatışmalarını, varoluşsal sorularını, toplumsal eleştirilerini ya da doğaya olan bakış açılarını dile getirirler. Şiir, toplumsal belleğin bir parçası olur ve bu bakımdan bir dönemin, bir çağın ya da bir toplumun ruhunu yansıtan önemli bir kültürel miras işlevi görür. Şiir, diğer yazın türlerinden farklı olarak belirli bir yapısal biçime sahiptir. Şiir, hem anlam hem de biçim açısından özgündür. Şiirin temel yapısal öğeleri arasında ölçü, kafiye, dize ve tema yer alır. Bu öğeler, şiirin estetik değerini artırırken aynı zamanda şiirin anlamını derinleştirir. Şiirlerde ölçü, hece ölçüsü ya da aruz ölçüsü gibi belirli bir ritmi ifade eder. Bu ritim, şiire bir melodi kazandırır ve okuyucunun zihninde bir akış oluşturur. Şiirin ölçüsü, kelimelerin melodik bir düzen içinde okunduğunda etkili bir biçimde anlamı aktarabilmesine yardımcı olur (Şahan, 2017).

Kafiye ise, şiirlerin belirli dizeleri arasında ses uyumunu sağlamaya yarar. Bu ses uyumu, şiirin müzikalitesini artırır ve okuyucunun veya dinleyicinin şiire daha fazla odaklanmasını sağlar. Şiirin diğer önemli bir özelliği ise imgelerle kurduğu anlam dünyasıdır. Şairler, duygularını ve düşüncelerini doğrudan kelimelerle anlatmak yerine, metaforlar, benzetmeler ve semboller gibi edebi sanatları kullanarak soyut olanı somutlaştırırlar. Şiir, bu imgeler aracılığıyla okuyucunun zihninde güçlü çağrışımlar uyandırır ve anlamı katmanlı bir hale getirir (Üneş, 2022).

Bir şiir, sadece yapısal unsurlarından dolayı değil, aynı zamanda içerdiği temalarla da dikkat çeker. Şiir, insanın iç dünyasındaki en derin hislerden, toplumsal olaylara, insan hakları gibi evrensel meselelere kadar geniş bir yelpazede konuları işler. Şiir, genellikle bir duygu veya düşünceyi ifade etmek amacıyla yazılır, ancak zaman zaman bu duygular toplumsal bir eleştiri veya bir bilinç yükseltme amacı da taşır.

2.2.2. Şiir ve Duygu

Şiir, insanın duygularını en güçlü şekilde ifade ettiği edebi türlerden biridir. Şiirin en belirgin özelliği, duygusal yoğunluğu ve bu yoğunluğun dil aracılığıyla okuyucuya iletilmesidir. Şairler, bazen aşkın, bazen hüzünlü bir ayrılığın, bazen de bir özlemin duygusal derinliklerini, kelimelerle hayata geçirirler. Şiir, insanın içsel dünyasına dair bir pencere açar ve bu pencereyi okuyucuyla paylaşıp onun da aynı duyguları hissetmesini sağlar (Öztelli, 1971).

Duygular, şiirin en temel yapı taşlarından biridir. Şair, bir duygu ya da düşünceyi en estetik biçimde ifade etmek için dilin olanaklarını sonuna kadar kullanır. Şiir, duygulara dair soyut kavramları somutlaştırma noktasında önemli bir araçtır. Bir şairin kelimeleri seçiş biçimi, kullandığı imgeler, ritim ve ölçü, şiirin duygusal etkisini artırır. Şiir, sadece duyguların dışı vurumu olmakla kalmaz, aynı zamanda bu duyguları anlamlı ve etkili bir şekilde dile getirir. Bu anlamda şiir, insanın ruhunun derinliklerine inerek, duygu ve düşüncelerini aktarır (Kaya, 2015).

Aşk, seveda, hüzün, özlem, neşe, yalnızlık, korku gibi duygular, şiirin en çok işlediği temalar arasında yer alır. Bu duygular, şairin bakış açısına ve yaşam deneyimlerine göre farklı şekillerde ifade bulur. Aşk şiirleri, insanın en derin ve en saf duygularını aktarırken, acı ve hüzün şiirleri, insanın içsel yalnızlıklarını ve hayal kırıklıklarını dile getirir. Şiir, bu çeşitlilikteki duyguları anlamlı ve derinlemesine işlerken, okuyucuya da kendi yaşamına dair bir yankı bulma fırsatı verir. Şairin dilindeki duygusal yoğunluk, okuru etkiler ve onun da aynı hisleri yeniden keşfetmesine olanak tanır.

2.2.3. Şiir ve Anlam Derinliği

Şiir, anlam açısından derinlik taşıyan bir türdür. Şairler, kelimelerle, imgelerle ve ritimle sadece yüzeysel bir anlam iletmekle kalmazlar; şiirlerinde çok katmanlı bir anlam yapısı oluştururlar. Şiirin anlamı, bazen doğrudan okunup anlaşılabilirken, bazen de yalnızca belirli bir okuma veya düşünme süreci ile açığa çıkar. Bu çok katmanlılık, şiiri özel kılar ve onu okur için sürekli yeniden keşfedilecek bir alan haline getirir (Yılmaz, 2023).

Şiir, sembolizm ve metaforlar aracılığıyla derin bir anlam dünyası yaratır. Bir sözcük, bir dize ya da bir imge, çok farklı anlamlar taşıyabilir. Bu nedenle, şiirler bazen çok katmanlı bir okuma gerektirir. Her okuma, şiire farklı bir açıdan bakmayı ve farklı bir anlam çıkarılmasını sağlar. Şairin kullandığı dil, her okuma da yeni bir anlam tabakasını ortaya çıkarabilir. Şiirin derinliği, dilin incelikleriyle, kullanılan imgelerle, temaların işleniş biçimiyle doğrudan ilişkilidir. Şiir, bir anlam dünyasına girişin kapısını aralar ve okuyucuya bu dünyada gezinme fırsatı sunar (Öztelli, 1971).

Bu derinlik, şiire hem estetik hem de felsefî bir değer kazandırır. Şair, günlük yaşamın sıradanlıklarından, toplumsal ve bireysel sorunlardan ya da varoluşa dair sorulardan yola çıkarak, şiirinde evrensel anlamlar taşır. Şiir, bazen bir duygu durumunu, bazen bir toplumsal eleştiriyi, bazen de bir insanlık sorununu en derin şekilde işler. Bu yönüyle şiir, bireysel bir deneyimi evrensel bir dile dönüştürme gücüne sahiptir.

2.2.4. Şiir ve Toplumsal Yansıma

Şiir, sadece bireysel bir sanat formu olmakla kalmaz, aynı zamanda toplumsal bir yansıma da taşır. Şairler, sadece kişisel duygularını dile getirmekle kalmaz, aynı zamanda zaman zaman toplumsal olaylara, sosyal eşitsizliklere, insan hakları gibi evrensel meselelere dair fikirlerini de şiirlerinde ifade ederler. Şiir, bir anlamda bir dönemin, bir toplumun ruhunu ve değerlerini dışa vurur. Şairin bakış açısı, genellikle çağının ve toplumunun bir yansımasıdır (Şahan, 2017).

Toplumsal olaylara duyarsız kalmayan şairler, şiirlerinde bazen devrimci bir tını, bazen de toplumsal adalet talepleri dile getirir. Toplumsal eleştirilerin şiir aracılığıyla dile getirilmesi, şiirin tarihsel bir işlevi de olmuştur. Şiir, halkın sesini duyurmak, toplumu değiştirmek ve dönüştürmek için bir araç olarak kullanılmıştır. Bu bakımdan şiir, edebiyatın en etkili toplumsal araçlarından biridir. Şiir, hem bireysel hem de toplumsal bir deneyim olarak, insanlık tarihinin önemli bir parçası olmuştur.

2.2.5. Şiir ve Zamanın Etkisi

Şiir, yazıldığı dönemin izlerini taşıırken, aynı zamanda zamanın ötesine geçebilen bir güç taşır. Bir şiir, o dönemin ruhunu yansıtır, ancak zamanla farklı okumalara ve yorumlara açık hale gelir. Şiir, kendi zamanının ötesinde bir anlam taşır ve farklı kuşaklar için farklı bir değer ifade edebilir. Şiirlerin evrenselliği, zamansızlıklarında yatar; çünkü

şairin yazdığı her bir kelime, tarihsel, toplumsal ya da kültürel bir bağlamın ötesinde insanlığa dair evrensel bir mesaj iletebilir (Ergun, 1997).

Zamanla şiirler, tarihsel birer belgeye dönüşebilir. Bir şairin yazdığı şiir, sadece bir duyguyu aktarmakla kalmaz; o, bir dönemin, bir toplumun düşünce yapısının, kültürünün ve değerlerinin de bir yansımasıdır. Zaman, şiir üzerinde değişiklikler yapar; bazen bir şiir, yazıldığı dönemde anlaşılabilir, ancak yıllar sonra farklı bir anlayışla keşfedilebilir. Bu, şiirin evrenselliğinin ve derinliğinin bir göstergesidir.

Şiir, insan ruhunun en derinliklerine inen, duyguların ve düşüncelerin en estetik şekilde dile getirildiği bir sanat biçimidir. Şiir, dilin en ince ve en anlamlı biçimidir ve her okunuşta yeni bir anlam dünyasına kapı aralar. Şair, kelimelerle duygularını, düşüncelerini, gözlemlerini ve toplumsal eleştirilerini ifade ederken, okuyucu da bu duyguları, imgeleri ve ritimleri kendine özgü bir biçimde deneyimler. Şiir, yalnızca estetik bir değer taşımakla kalmaz; o, bir toplumun, bir dönemin ve insanın ruhunun bir aynasıdır (Kaya, 2015).

2.3. Âşık Tarzı Şiir Geleneği

Âşık tarzı şiir geleneği, Türk halk edebiyatının en köklü, en yaygın ve en özgün geleneklerinden biridir. Türk halkının duygu, düşünce, sosyal yapı ve tarihini en iyi şekilde yansıtan bu edebi tür, halk edebiyatı ile halkın bir bütün olduğu, halkın sesi olan önemli bir sanat biçimidir. Âşıklar, bir yandan şair ve ozan olarak anılırken, diğer yandan halk kültürünün en önemli taşıyıcıları ve şekillendiricileri olarak kabul edilirler. Bu geleneğin kökenleri, Orta Asya'nın göçebe Türk kültürüne, o dönemin sözlü edebiyatına kadar uzanır. Âşıklar, çok eski zamanlardan günümüze kadar halkı eğitmek, birleştirmek ve toplumsal olayları anlamak adına bir kültür aktarımcıları olma görevini yerine getirmişlerdir (Tunç, 2015).

2.3.1. Âşık Tarzı Şiir Geleneğinin Tarihsel Kökeni ve Gelişimi

Âşık tarzı şiir geleneğinin kökleri, Orta Asya'dan Anadolu'ya kadar uzanır. Göçebe Türk toplulukları, geçmişte edebiyatlarını sözlü olarak aktarırken, bu sözlü geleneğin önemli bir parçası olan şiir anlayışı, âşık şairlerin sanatını şekillendirmiştir. Orta Asya'dan gelen bu sözlü kültür, Anadolu'ya yerleşen Türkler arasında da kendini gösterecek şekilde gelişmiş ve özgün bir âşık şiiri geleneğini ortaya çıkarmıştır. 16. yüzyılda halk arasında önemli bir figür haline gelen âşıklar, ilk başlarda köylerde,

kasabalarda ya da kahvehanelerde halkla bir araya gelir, şiiirlerini seslendirirlerdi. Bu dönem, özellikle Osmanlı İmparatorluğu'nun farklı kültürlerin etkileşime girdiği ve halk kültürünün önemli bir rol üstlendiği bir dönemdir. Âşık tarzı şiiir, toplumsal normları, değerleri ve ahlaki anlayışları da etkileyen bir araç olarak halkın kültürel kodlarını oluşturmuştur (Tunç, 2015).

Âşık tarzı şiiir, aynı zamanda bir halk edebiyatı türü olarak, gelişimini sürdürerek 17. ve 18. yüzyıllarda zirveye ulaşmıştır. Bu dönemde, Âşıklar hem bireysel hem de toplumsal olayları şiiirlerine yansıtarak halkın bilinçlenmesini sağlamışlardır. Yüzyıllar boyunca bu gelenek, sözlü edebiyatın en güçlü biçimlerinden biri olarak varlığını sürdürmüştür. Bugün bile Âşık şairleri, sadece birer sanatçı değil, aynı zamanda halkın sesini duyuran, halkın içinde bulunduğu toplumsal sorunlara çözüm önerileri sunan önemli şahsiyetlerdir.

2.3.2. Âşık Tarzı Şiiirinin Yapı ve Biçim Özellikleri

Âşık tarzı şiiirinin en belirgin özelliklerinden biri, belirli bir ölçüde ve kafiyede yazılmasıdır. Şairlerin şiiirlerinde kullandıkları ölçü, genellikle 8'li hece ölçüsüdür. Bu ölçü, halkın kolayca kavrayabileceği ve seslendirebileceği bir ölçü türüdür. Âşıklar, şiiirlerinde hem anlam derinliği yaratmak hem de halkla daha güçlü bir bağ kurmak amacıyla genellikle bu ölçüyü tercih ederler. Âşık şiiirlerinde dörtlükler, belirgin bir yapı oluşturur. Şiiirlerin büyük kısmı dört satırdan oluşur ve bu dört satır arasında bir kafiye düzeni vardır. En yaygın kafiye düzeni, "aaba"dır. Bu biçim, halk şairinin şiiirinin hem melodik hem de ritmik bir yapıya sahip olmasını sağlar. Bazen ise "abcc" veya "aabb" gibi alternatif kafiyeler de kullanılır. Bu ölçü ve kafiye düzeni, hem bir ahenk oluşturur hem de şiiirlerin halk arasında kolayca ezberlenmesini ve aktarılmasını sağlar (Tunç, 2015).

Âşıkların şiiirlerinde kullanılan dil ise oldukça sadedir. Halkın gündelik yaşamından, inançlardan, düşüncelerden beslenen bu dil, Âşıkların şairliğini halkın içinde bir figür haline getirir. Âşıklar, halkın günlük yaşantısından, halkın acılarından, sevinçlerinden ve duygularından beslenirler. Bu sebeple Âşık şiiiri, halkın gerçek yaşamını yansıtır ve halkla duygusal bir bağ kurar. Şiiirlerinde kullanılan dil, halkın anlayabileceği bir düzeyde, ancak bir o kadar da derin ve anlamlıdır.

2.3.3. Âşıkların Şiirlerinde Müzikal Unsurlar

Âşık tarzı şiirinin belki de en önemli unsurlarından biri, şiirle birlikte kullanılan müziksel öğelerdir. Âşıklar, şiirlerini daima bir saz eşliğinde söylerler. Bağlama, cura ve diğer halk sazları, Âşık şairlerinin şiirlerine hayat verir. Bu müziksel unsurlar, hem şiirin duygusal gücünü artırır hem de halkla şair arasında güçlü bir iletişim kurar. Sazın melodisi, şiirin anlamını derinleştirir ve dinleyici üzerinde güçlü bir etki bırakır. Bu müzikal birliktelik, Âşık şiirini sadece bir okuma deneyimi değil, aynı zamanda bir izleme ve dinleme deneyimi haline getirir. Şiirlerin saz eşliğinde seslendirilmesi, onları daha unutulmaz kılar ve halk arasında daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlar (Üneş, 2022).

2.3.4. Âşık Tarzı Şiirinin Temaları ve Derinliği

Âşık tarzı şiir geleneği, birçok farklı temayı ele alırken aynı zamanda her bir temanın derinliklerine inen anlamlar taşır. Âşık şiirlerinde, sevdâ, aşk, özlem, ayrılık gibi evrensel temalar sıklıkla yer alır. Aşk, Âşıkların şiirlerinde hem dünyevi hem de ilahi bir anlam taşır. Dünyevi aşk, insanın ruhsal dünyasında derin izler bırakırken, ilahi aşk ise Tanrı'yla olan birliğin simgesidir. Âşıklar, şiirlerinde aşkı, sevdâyı, özlemi, hasreti birer insanî duygular olarak işlerken, bu duyguların evrensel anlamlarını da yansıtır.

Ayrılık ve özlem, Âşık şiirinin en belirgin temalarından bir diğeridir. Birçok Âşık şairi, ayrılıkların, hasretlerin ve bekleyişlerin verdiği acıyı şiirlerinde dile getirir. Bu temalar, halkın ruhunu anlamlandırmasına ve toplumsal hayatın zorluklarıyla baş etmesine yardımcı olur. Âşık şiirlerinde bir başka önemli tema ise vatan sevgisi ve özgürlük arayışıdır. Âşıklar, halkın içindeki özgürlük duygusunu, bağımsızlık arzusunu şiirlerinde dile getirirler. Toplumsal olaylara karşı tavır almak, adaletin savunulması ve insan hakları gibi konular, Âşık şairlerinin şiirlerinde sıkça yer alan diğer temalar arasında bulunur (Şahan, 2017).

Âşık şiirlerinin bir diğer temel yönü ise insanın doğa ile olan ilişkisini işleyen temalardır. Âşıklar, doğadaki unsurları, insanın iç dünyasıyla özdeşleştirirler. Dağlar, çiçekler, kuşlar ve nehirler gibi doğa unsurları, birer simge olarak kullanılır. Bu doğa unsurları, insanın ruh halini, duygularını ve yaşamındaki değişimleri simgeler. Doğanın her bir parçası, Âşık şairinin iç dünyasını anlatmada birer metafor olarak işlev görür. Âşık şiirinin bu yönü, doğa ile insanın iç içe geçmiş bir şekilde yaşadığını ve birbiriyle ilişkili olduğunu gösterir.

2.3.5. Âşık Tarzı Şiirin Toplumsal Rolü ve Sosyal Sorumluluğu

Âşık tarzı şiir, yalnızca bir edebi tür olmanın ötesinde, toplumsal bir sorumluluğu da üstlenir. Âşıklar, sadece şairlikleriyle değil, aynı zamanda toplumun moral ve vicdan muhafızları olarak da görülürler. Şiirlerinde, adaletin, eşitliğin, doğruluğun ve halkın haklarının savunulması gibi toplumsal sorunları işlerler. Aynı zamanda Âşıklar, toplumu eğitime, toplumsal değerleri aşılama ve insanları erdemli bir yaşama yönlendirmek gibi önemli bir rol üstlenirler. Toplumda var olan haksızlıklar, sosyal eşitsizlikler, moral çöküntüler Âşık şairlerinin şiirlerinde yer bulur. Bu noktada, Âşıkların şiirleri, sadece sanat için sanat değil, aynı zamanda halkı bilinçlendirme ve toplumsal reform için bir araçtır.

Âşıklar, halkla yakın bir bağ kurarak, onların sesini duyurur, duygularını en iyi şekilde ifade ederler. Birçok Âşık şair, aynı zamanda köylerinde ya da kasabalarında toplumsal eleştiriler yapar, halkın yaşadığı zorlukları anlatır. Bu nedenle, Âşık tarzı şiir geleneği, sadece edebi bir tür olarak değil, halkın kültürünü ve toplumsal yapısını şekillendiren önemli bir unsurdur. Bugün bile Âşıklar, toplumsal sorunlara dair seslerini duyurur, halkı bilinçlendirir ve değerler sistemini yeniden hatırlatır (Koç, 2009).

2.3.6. Âşık Tarzı Şiirin Sözlü Geleneği ve Modern Yansıması

Âşık tarzı şiir geleneği, büyük ölçüde sözlü gelenekle varlığını sürdürmüştür. Bu sözlü gelenek, şiirlerin halk arasında kolayca yayılmasını, belleklere kazınmasını ve toplumda kalıcı olmasını sağlamıştır. Âşıklar, şiirlerini saz eşliğinde seslendirerek halkla bir araya gelir, performanslarını gerçekleştirdikleri topluluklarda şiirlerini paylaşırlar. Bu sözlü geleneğin modern zamanlarda hala etkisini gösterdiği yerler vardır. Günümüzde, hem geleneksel hem de modern bir biçimde Âşık şairleri, toplumsal meseleler üzerine şiirler söylemekte ve Âşıklar arasındaki atışmalar ve performanslar hala halk tarafından ilgiyle izlenmektedir.

2.3.7. Âşık Tarzı Şiir Geleneğinin Zenginliği ve Önemi

Âşık tarzı şiir geleneği, Türk halk edebiyatının ve kültürünün en derin ve en eski unsurlarından biridir. Âşıklar, sadece birer şair değil, aynı zamanda halkın ruhunu ve toplumun yaşadığı zorlukları dile getiren sanatçılardır. Âşık şiiri, halkın hayatına, düşüncelerine ve duygularına ışık tutar ve halkın kültürünü canlı tutar. Âşık tarzı şiir,

geçmişten günümüze uzanan güçlü bir gelenek olarak, halkın değerlerini, ahlaki öğretilerini, toplumsal sorumluluklarını ve dünya görüşünü yansıtan bir sanat formudur (Öztelli, 1971).

2.4. Âşıkların Şiirlerinde Metafor Kullanması

Âşıklar şiirlerinde günlük yaşamın, doğanın, insan ilişkilerinin ve toplumsal olayların derinlikli bir şekilde ifade edilmesi için sıklıkla metaforlara başvurur. Metafor, bir şeyin başka bir şeyle benzerliğini vurgulayan, daha derin bir anlam taşıyan bir söz sanatıdır. Âşıkların şiirlerinde metaforlar, yalnızca estetik bir özellik sunmakla kalmaz, aynı zamanda şairin duygularını ve düşüncelerini daha etkili bir şekilde iletmelerine olanak tanır.

2.4.1. Metaforların Duygusal Yüğü ve Anlam Derinliği

Âşık şiirlerinde metaforlar, şairin duygusal dünyasını en derin şekilde ifade etmek için sıklıkla başvurulan bir araçtır. Âşıklar, halkın duygularını anlamak ve onlara hitap etmek için metaforları kullanarak, anlatmak istedikleri duyguyu daha güçlü kılarlar. Örneğin, bir âşık, aşkını “gönlümde açan bir çiçek” ya da “gözlerimdeki bir ateş” olarak tanımlayabilir. Burada çiçek ve ateş, aşkın farklı boyutlarını simgeler. Çiçek, taze ve masum bir aşkı, ateş ise tutkulu, yıkıcı ve yakıcı bir aşkı temsil eder. Bu tür metaforlar, şiire derinlik katarak, hem somut bir imge sunar hem de soyut bir duyguya işaret eder. Metaforlar, okuyucunun ya da dinleyicinin zihninde güçlü imgeler uyandırarak, şiirin anlamını daha derinlemesine algılamasını sağlar (White, 2044).

2.4.2. Metaforların Anlatım Gücü ve İfade Edilen Anlamlar

Âşıkların şiirlerinde metaforların kullanımı, aynı zamanda dilin gücünü ortaya koyar. Bir âşık, şiirlerinde yalnızca doğrudan anlatımlarla kalmaz; dolaylı yollarla da duygularını ifade eder. Metaforlar, sadece anlatımı güçlendirmekle kalmaz, aynı zamanda daha soyut düşünceleri somutlaştırarak anlaşılabilir kılar. Örneğin, bir âşık, “beyaz kuşun kanadı kırık” gibi bir dizıyla, bir insanın ruh halini ya da yaşadığı bir acıyı anlatabilir. Beyaz kuşun kanadının kırılması, yalnızca fiziksel bir durumdan söz etmez; bir kişinin kalbinin kırılması, umutlarının yitirilmesi gibi soyut duygulara dair güçlü bir imge sunar. Buradaki metafor, şairin duygusal durumunu dış dünyaya yansıtarak, dinleyicinin de benzer duygulara dokunmasına olanak sağlar (Yivli, 2017).

2.4.3. Metaforlar ve Halk Kültürü

Âşıkların şiirlerinde kullanılan metaforlar, halk kültürünün derin izlerini taşır. Türk halk edebiyatında, doğa unsurları, günlük yaşam, sosyal yapılar ve kültürel öğeler, metaforlar aracılığıyla dile getirilir. Bir âşık, bir olayın ya da duygunun daha anlaşılır hale gelmesi için, köy yaşamından, doğadan ya da halk arasında bilinen deyimlerden metaforlar alır. Örneğin, bir âşık “gökyüzümdeki bulut” ifadesini kullanarak, bir ilişkiye dair karamsar bir bakış açısını anlatabilir. Buradaki bulut, gökyüzündeki belirsizliği ve karanlık düşünceleri sembolize eder. Bu tür metaforlar, halkın yaşamına yakın imgeler sunarak, daha fazla kişiye ulaşmayı ve onların ruhlarına dokunmayı hedefler (Onay, 2015).

2.4.4. Metaforların Toplumsal ve Bireysel Duygulara Etkisi

Âşıklar, yalnızca bireysel duyguları değil, aynı zamanda toplumsal olayları da metaforlarla dile getirir. Özellikle aşk, sevdâ, ayrılık gibi bireysel duyguların yanı sıra, savaş, adalet, haksızlık, halkın yaşadığı zorluklar gibi toplumsal konular da metaforlarla ele alınır. Bir âşık, "gözlerimde bir yangın" diyerek, ayrılığın acısını anlatırken, aynı zamanda toplumsal bir çöküş ya da adaletsizlik gibi büyük temaları da ima edebilir. Bu tür metaforlar, bireysel ve toplumsal duyguların iç içe geçtiği bir anlatım biçimi sunar. Âşıklar, metaforları kullanarak, halkın yaşadığı zorlukları, sevinçleri ve arayışları, çok katmanlı bir şekilde ifade ederler. Bu, halk şiirinin hem bireysel hem de toplumsal bir dil oluşturmasına olanak tanır (Şişman, 2015).

2.4.5. Doğa Metaforları ve İnsan İlişkileri

Doğa unsurları, âşık şiirlerinde sıkça metafor olarak kullanılır. Âşıklar, doğayı sadece bir çevre olarak değil, insan ruhunun bir yansıması olarak görürler. Güneş, ay, yıldızlar, deniz, dağlar ve diğer doğal imgeler, insan ilişkilerini ve duygularını anlatmada güçlü birer sembol haline gelir. Bir âşık, “gönlümdeki güneş” ifadesiyle, kalbindeki aşkı ve mutluluğu anlatabilirken, “rüzgar gibi geçtin” diyerek, birisinin ani ve etkileyici bir şekilde hayatına girmesini anlatabilir. Doğanın metaforik kullanımı, insanın duygusal dünyasına dair derin bir yansıma sunar ve şiire hem estetik hem de anlam derinliği katar. Doğanın farklı unsurları, her biri farklı bir duyguyu, durumu veya insan davranışını sembolize eder ve böylece âşık şiirleri daha evrensel bir boyut kazanır.

2.4.6. Metaforların Zenginleştirici Rolü

Metaforlar, şiirlerin anlamını zenginleştirir ve onları çok boyutlu hale getirir. Âşıklar, metaforları kullanarak, aynı kelimenin farklı anlam katmanlarını ortaya koyar ve dinleyiciye ya da okuyucuya derin düşünceler sunar. Örneğin, bir âşık “beyaz kuzu” ifadesini kullanarak, saf, temiz ve masum bir sevgiyi anlatabilirken, “kara kuzu” ifadesiyle daha karanlık, yasaklanmış veya acılı bir duyguyu dile getirebilir. Metaforlar, aynı kelimelerin farklı anlamlarını ve sembolik yüklerini ortaya koyarak, şiirin çok daha geniş bir anlam yelpazesinde algılanmasını sağlar. Bu, şiirlerin hem bireysel hem de toplumsal düzeyde farklı yorumlara açık olmasına olanak tanır (Yüce, 2019).

Âşıkların şiirlerinde metafor kullanımı, halk edebiyatının en önemli ve etkili araçlarından biridir. Metaforlar, şairlerin duygularını daha güçlü bir şekilde iletmelerini sağlar ve şiirleri anlam açısından derinleştirir. Âşıklar, metaforlarla sadece somut imgeler yaratmakla kalmaz, aynı zamanda soyut duyguları ve düşünceleri de dile getirirler. Bu, onların şiirlerine estetik bir zenginlik katarken, aynı zamanda halkın kültürel hafızasını ve toplumsal değerlerini yaşatmalarına yardımcı olur. Metaforlar, bir âşığın sadece kendi iç dünyasını değil, aynı zamanda halkın yaşamını, duygusal dünyasını ve toplumsal yapısını da anlamlı bir şekilde yansıtır. Bu nedenle, âşık şiirlerinde metafor kullanımı, hem bireysel hem de kolektif anlamda büyük bir öneme sahiptir (Alptekin, 2023).

2.5. Âşıkların Şiirlerinde Coğrafi Unsurlar İçin Metafor Kullanması

Âşık edebiyatında coğrafi unsurlar yalnızca doğrudan tasvir amacıyla değil, aynı zamanda güçlü birer metafor kaynağı olarak da kullanılmaktadır. Dağ, ova, su, göl, çiçek, rüzgâr gibi unsurlar; insan ruh hâllerini, toplumsal değerleri ve aşkın farklı boyutlarını anlatmada sembolik bir dil işlevi görür. Örneğin dağ, kimi zaman ulaşılamayan sevgilinin yüceliğini, kimi zaman da gurbetin zorluğunu temsil eder. Su ve akarsu, hem hayatın sürekliliğini hem de aşkın coşkunu simgeler. Çiçekler sevgilinin güzelliğini, gökyüzü ve yıldızlar ise aşkın erişilmezliğini anlatan imgeler hâline gelir.

Bu bağlamda coğrafi unsurlar, âşıkların bireysel duygularını toplumsal hafızayla buluşturan kültürel göstergelerdir. Doğal mekân unsurları ile beşerî deneyim arasında kurulan bu metaforik ilişki, şiirlerde hem estetik bir zenginlik oluşturur hem de sözlü kültürün kolektif değerlerini yansıtır. Dolayısıyla coğrafya, yalnızca fiziki bir gerçeklik

değil, aynı zamanda âşığın duygu ve düşünce dünyasını yansıtan sembolik bir anlatım alanı hâline gelmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmada izlenen yöntem ve desen, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin analizi ve araştırmanın inandırıcılığı konuları ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

3.1. Araştırmanın Yöntemi ve Deseni

Bu araştırmada, metafor analizi yöntemi kullanılarak Âşık Ruhsatî'nin şiirlerinde yer alan coğrafi unsurların incelenmesi amaçlanmıştır. Metafor analizi, bireylerin ya da metinlerin belirli kavramları nasıl yapılandırđını anlamak için kullanılan nitel bir araştırma yöntemidir (Lakoff ve Johnson, 2003). Bu çalışmada, Ruhsatî'nin şiirlerinde yer alan coğrafi unsurlar belirlenmiş, bu unsurların metaforik anlamları analiz edilmiş ve şairin coğrafya ile kurduğu düşünsel bağ incelenmiştir.

Araştırmada nitel araştırma deseni benimsenmiş olup, doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi, yazılı materyallerin sistematik olarak incelenmesini içeren bir veri toplama ve analiz sürecidir (Bowen, 2009). Ruhsatî'nin şiirleri, belirlenen analiz kriterlerine göre değerlendirilmiş ve coğrafi unsurlar açısından metaforik anlamları yorumlanmıştır.

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, Âşık Ruhsatî'nin mevcut şiirleri oluşturmaktadır. Çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme, araştırmanın amacına uygun verileri içeren belirli kaynakların seçilmesi yoluyla yapılır ve özellikle edebi metin analizlerinde sıkça kullanılır (Patton, 2015).

Çalışma kapsamında Ruhsatî'nin bilinen ve yayımlanmış şiirleri derlenmiş, coğrafi unsurların belirgin olduğu şiirler seçilmiş ve bu şiirler metaforik bağlamda incelenmiştir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada veri kaynağı olarak Âşık Ruhsatî'nin şiirleri kullanılmıştır. Şairin şiirleri, çeşitli yazılı kaynaklardan ve edebiyat araştırmalarından derlenmiştir. Özellikle

Ruhsatî'nin divanları, halk edebiyatı derlemeleri ve akademik çalışmalardan faydalanılmıştır.

Veri toplama sürecinde şu aşamalar izlenmiştir:

- Ruhsatî'nin şiirleri taranarak coğrafi unsurlar içeren bölümler belirlenmiştir.
- Bu unsurların metaforik anlamları analiz edilmiştir.
- Şairin coğrafi unsurları kullanma biçimi ve bunların edebi anlamları yorumlanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Veriler, betimsel analiz ve içerik analizi yöntemleri kullanılarak değerlendirilmiştir. Betimsel analiz, verileri belirli temalar altında düzenleyerek sunmayı amaçlayan bir tekniktir (Miles ve Huberman, 1994). İçerik analizi ise veriler arasındaki ilişkileri ve temaları daha derinlemesine incelemeye olanak sağlar (Krippendorff, 2018).

Analiz sürecinde aşağıdaki aşamalar izlenmiştir:

- Coğrafi unsurlar içeren şiirler belirlenmiş ve tematik olarak sınıflandırılmıştır.
- Bu unsurların metaforik kullanımları tespit edilmiştir.
- Ruhsatî'nin coğrafi unsurlar aracılığıyla oluşturduğu sanatsal bağlam yorumlanmıştır.

3.5. Güvenirlilik ve Geçerlilik

Araştırmanın geçerlik ve güvenirliliği için çeşitli yöntemler kullanılmıştır:

- İç geçerlik: Metafor analizine dayalı çalışmaların yöntemsel standartları dikkate alınarak analiz süreci yapılandırılmıştır (Lincoln ve Guba, 1985).
- Dış geçerlik: Araştırma bulgularının halk edebiyatı ve edebi eleştiri literatürüyle uyumlu olup olmadığı karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.
- Güvenirlilik: Araştırmanın farklı araştırmacılar tarafından tekrar edilebilir olmasını sağlamak için analiz süreci detaylı şekilde raporlanmıştır.

- Araştırmacı yanlılığını azaltma: Verilerin yorumlanması aşamasında birden fazla araştırmacının görüşü alınmış ve bağımsız kodlayıcılarla analiz süreci kontrol edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde Âşık Ruhsatî'nin coğrafi unsurlar içeren 29 adet şiirine yer verilmiştir. Coğrafi unsurlar metaforlarla yorumlanarak analiz edilmiştir.

4.1. Âşık Ruhsatî'nin Belli Başlı Şiirlerinde Yer Alan Coğrafi Unsurların Metafor Yoluyla Değerlendirilmesi

1.Gurbet Elde Bir Hal Geldi Başıma

Gurbet elde bir hal geldi başıma
Ağlamadım (da) günah mıdır, neyleyim
İndirdiler beni demir kafese
Söylemedim günah mıdır, neyleyim
Bağladılar kollarımı arkadan
Çözemedim günah mıdır, neyleyim
Sual eylen bizden evvel gidenler
Bilemedim günah mıdır, neyleyim
Ruhsatî'yem şu cihanda yerim dar
Şöyle geniş bir mekâna çıkamadım
Dünya benim zannedirdim neyleyim
Şu yalan dünyada murat almadım

Bu şiir, Âşık Ruhsatî'nin gurbet, yalnızlık ve çaresizlik gibi temaları işlediği en etkileyici eserlerinden biridir. Şiirde "gurbet" coğrafi bir unsur olarak hem fiziksel bir uzaklaşmayı hem de ruhsal bir yalnızlığı ifade eder. "Demir kafes" metaforu ise bireyin sıkışmışlığını ve özgürlüğünün kısıtlanmasını anlatır. Şair, Anadolu insanının çektiği sıkıntıları coğrafi ve kültürel imgelerle harmanlayarak okuyucuya derin bir duygu yoğunluğu sunmaktadır.

2.Sular Akmaz Oldu, Dere Kurudu

Sular akmaz oldu, dere kurudu
Gül açmaz oldu, bülbül susuyor

Bağrımda bir ateş, sönmez tutuşur
Yol gözler gözler de gelen yoktur

Bu şiir, doğadaki kuraklığı bireyin ruhsal durumuyla ilişkilendirerek metaforik bir anlatım sunar. Su, hayatın kaynağıdır; kuruması ise umudun tükenişini temsil eder.

3.Bağım Bahçem Kurudu

Bağım bahçem kurudu, gülüm soldu
Gönlüm viran oldu, yıkıldı kaldı
Bir zamanlar güzel olan dünyam
Şimdi harabe, viraneye döndü

Şiirde bağ ve bahçenin kuruması, tarımsal üretimin çöküşü ve bireyin iç dünyasındaki huzurun kayboluşunu anlatır. Anadolu'da bağcılık önemli bir geçim kaynağıdır ve bu durum bireyin ekonomik sıkıntılarıyla doğrudan ilişkilidir.

4.Yaylalar Yaylalar

Yaylalar yaylalar, serin yaylalar
Gönlüm ferah eder, esti mi yeller
Ben de bir zamanlar gezdim o yerler
Şimdi hasret kaldım, ah o günlere

Yaylalar, Anadolu insanı için özgürlük, ferahlık ve doğal yaşamın bir simgesidir. Şair burada yaylalara duyulan özlemi dile getirirken, değişen hayat şartları nedeniyle eski huzurun kaybolduğunu ifade eder.

5.Pekmez Kaynatırım Derman Olsun Diye

Pekmez kaynatırım derman olsun diye
Tatlı bal yerine derdim içime
Bağ bozuldu, üzüm yetmez olmuş
Ah bu dertli halim neyleyim

Pekmez, Anadolu kültüründe sağlık ve beslenme açısından önemli bir unsur olup, burada bir metafor olarak kullanılmıştır. Üretimin azalması ekonomik sıkıntıyı simgelerken, pekmezin şifa veren yönü dertlere çare arayışını anlatmaktadır.

6.Üzüm Hoş Ama Bağ Bozuldu

Üzüm hoş ama bağ bozuldu
Dal kalmadı, yaprak sarardı

Kimse derdimle dertlenmez oldu

Ömrüm harman yeri toz oldu

Şair, üzüm ve bağ metaforlarıyla üretimin ve emeğin karşılık bulmadığı bir dönemi anlatmaktadır. Tarımın gerilemesi ile halkın yaşadığı sıkıntılar iç içe geçmiştir.

7.Ceviz Kabuğu Kadar Yerim Yok

Ceviz kabuğu kadar yerim yok

Ne yapayım, kime gideyim

Yolum uzak, gurbet elim dar

Bu yolda tek başıma kaldım

Şiirde geçen “ceviz kabuğu kadar” ifadesi, ekonomik yoksulluğu ve bireyin çaresizliğini anlatan güçlü bir metafordur.

8.Karlı Dağlar Başında

Karlı dağlar başında bir garip duman

Esti geçti, bana selam salmadı

Ben de bir zamanlar şen idim şen

Şimdi viran oldum, kimse sormadı

Dağlar, halk şiirinde genellikle yalnızlığı ve ulaşılması zor olan hedefleri simgeler. Karlı dağlar, şairin iç dünyasındaki soğukluğu ve zor hayat şartlarını anlatır.

9.Harman Yeri Toz Oldu

Harman yeri toz oldu, çiftçi yoruldu

Ekin biçen eller şimdi bomboş

Ben de bir zamanlar tohum ekerdim

Şimdi elimde bir avuç umut kaldı

Harman, Anadolu'da bereket ve emeği simgeler. Harman yerinin toz olması ise tarımsal çöküş ve ekonomik sıkıntılarla ilişkilidir.

10.Yeşil Çayır Çimen Olur

Yeşil çayır çimen olur

Baharda güller açılır

Bende bir zamanlar güldüm

Şimdi solmuş bir çiçeğim

Burada doğanın döngüsü insan hayatıyla bağdaştırılmıştır. Çimenin yeniden yeşermesi, umudu temsil ederken, insanın ömrünün geçiciliği de vurgulanmaktadır.

11.Gurbet Yollarında Kaldım

Gurbet yollarında kaldım
Ne bir dost, ne de bir selam
Gidenler dönmedi geri
Ben de bir garip oldum

Gurbet metaforu, Anadolu insanının yaşadığı ekonomik göçleri ve hasreti temsil eder. Yollar, bireyin kader yolculuğunu ifade ederken, dönmeyenler gurbetin acı yüzünü gösterir.

12.Çaylar Akar Serin Serin

Çaylar akar serin serin
Dallar eğilmiş yerlere
Benim yüreğim bir pınar
Akmaz oldu bu yerlere

Bu şiirde çaylar, doğanın sürekliliğini ve bereketi simgelerken, suyun akışının durması, bireyin iç dünyasındaki kuraklığı, yaşama sevincinin kaybolmasını anlatır.

13.Başım Alıp Yaylaya Çıkayım

Başım alıp yaylaya çıkayım
Serin yeller alsın beni
Dağlar, taşlar konuşsun benimle
Derdimi yaylalar bilsin

Yayla, Anadolu'da özgürlüğü ve ruhsal dinginliği temsil eder. Şair, yaylalara sığınarak dertlerinden uzaklaşmayı hayal eder.

14.Ekini Biçtik Yine Harman Olmadı

Ekini biçtik yine harman olmadı
Hasat bitti ama gönül doymadı
Yıl kurak geçti, yağmur yağmadı
Kuru toprak gözyaşlarımla ıslandı

Burada tarım metaforu bireyin hayat mücadelesiyle bağdaştırılmıştır. Kuraklık ve ürünün az olması, bireyin emeğinin karşılığını alamadığını gösterir.

15.Al Yeşil Bağlarda Üzüm Olurum

Al yeşil bağlarda üzüm olurum
Gönlümde sevdanın yükü durur
Gelen geçen bir dal koparır
Ben de yavaş yavaş solarım

Bağcılık, Anadolu'da önemli bir tarımsal faaliyettir. Burada üzüm, bireyin yaşadığı sıkıntılar karşısında tükenişini temsil etmektedir.

16.Karacaoğlan Gibi Gezerim Dağda

Karacaoğlan gibi gezerim dağda
Bağrımnda yeller eser, halim perişan
Gurbet elde yollar yokuş oldu
Dost bildiklerim benden uzaklaştı

Şiir, dağ metaforu ile bireyin yalnızlığını ve özgürlüğe duyduğu özlemi dile getirmektedir.

17.Dere Kenarında Oturdum Ağladım

Dere kenarında oturdum ağladım
Sular akmaz oldu, kurudu gözlerim
Bir zamanlar şen idim, şimdi yıkıldım
Ah gurbet ellerde viran oldum

Dere metaforu, doğanın ve insanın ruh halinin bir yansımasıdır. Suların kuruması, umudun ve yaşam enerjisinin tükenmesini anlatır.

18.Kavaklar İçinde Yatamıyorum

Kavaklar içinde yatamıyorum
Bir garip hasretle yanıyorum
Memleketim uzak, yollar uzun
Geri dönmeye gücüm yok artık

Kavak ağaçları genellikle Anadolu'da mezarlık ve yol kenarlarında bulunur. Bu metafor, kişinin geçmişine olan özlemini ve ruhsal çöküşünü ifade eder.

19.Karlar Yağar Kış Olur

Karlar yağar, kış olur
Yollar kapanır, bahar uzak olur

Dost bildiklerim benden kaçıyor
Dermanı yok, gönlüm yıkılıyor

Kar ve kış, yalnızlık ve zorlukları simgeler. Baharın uzak olması, umutların tükenişini ve belirsizliği anlatmaktadır.

20.Nar Ağacı Çiçek Açmış Bahçede

Nar ağacı çiçek açmış bahçede
Kokusuyla mest olmuş bülbül
Gönül sevda ister, bahar gelir mi?
Benim gönlüm hep kış gibi kaldı

Nar ağacı, bereketin ve bolluğun simgesidir. Ancak burada bahar gelmemesi, bireyin iç dünyasındaki kışın sürdüğünü ifade eder.

21.Fırat Kenarında Bir Garip Ağlar

Fırat kenarında bir garip ağlar
Sular coşmuş, bendini aşmış
Benim gönlüm de seller gibi taşmış
Ama dindirecek kimsem yoktur

Fırat Nehri, Anadolu'nun en önemli su kaynaklarından biridir. Burada suyun taşması, duygusal bir taşkınlık ve çaresizlik metaforu olarak kullanılmaktadır.

22.Göller Kurumuş, Balıklar Ölmüş

Göller kurumuş, balıklar ölmüş
Bulanık sularda yüzen yoktur
Benim de gönlüm kurak bir tarla
Ne eksem yeşermiyor artık

Bu şiirde göllerin kuruması, doğanın dengesinin bozulmasını ve bereketin yok olmasını simgeler. Balıkların ölmesi, sadece doğanın değil, insan ruhunun da çöküşünü temsil eder. Tarla metaforu ise umudun yitirilmesini anlatmaktadır.

23.Bağrım Yanıyor, Su Serpmediler

Bağrım yanıyor, su serpmediler
Dost bildiklerim hâlime bakmadı
Ben de bir zamanlar gül idim gül
Şimdi sarardım, solmaya durdum

Burada su, ferahlık ve huzurun simgesidir. Şair, içine düştüğü çaresizliği ve yalnızlığı, kuraklık ve solan çiçek metaforlarıyla anlatmaktadır.

24.Karadeniz Hırçın Dalga

Karadeniz hırçın dalga
Benim gönlüm derya gibi
Kürek çeksem de yol alamam
Rüzgâr vurdukça geri savrulurum

Karadeniz'in hırçın dalgaları, bireyin hayatındaki zorlukları ve sürekli mücadele içinde olmasını simgeler. Kürek çekmek, çaba göstermeye rağmen yol alamamak ise çaresizliği anlatır.

25.Harman Yaptım, Buğday Çıkmadı

Harman yaptım, buğday çıkmadı
Bağ bozuldu, emek ziyan oldu
Gönlümde bir çift yeşil filiz vardı
Onlar da kurudu, hasret kaldım

Buğday, tarım ve bolluk metaforudur. Burada harmanın bereket getirmemesi, insanın emeğinin karşılığını alamaması ile bağdaştırılmıştır.

26.Çınar Ağacım Kırıldı

Çınar ağacım kırıldı
Göğe uzanan dallar kesildi
Ben de bir zamanlar heybetli idim
Şimdi devrilmiş bir gölgeyim

Çınar, Anadolu'da gücü ve uzun ömrü temsil eder. Ağacın kırılması, yaşanan felaketleri ve bireyin çöküşünü ifade etmektedir.

27.Gökyüzünde Bulut Geçmiyor

Gökyüzünde bulut geçmiyor
Güneş doğmuyor, karanlık çökmüş
Benim de gönlüm bir kara gece
Sabah olmuyor, ay doğmuyor

Bulut ve güneş metaforları, umudun tükenmesi ve aydınlık günlerin gelmemesi üzerine kurulmuştur. Burada coğrafi unsurlar, insanın iç dünyasına yansıtılmıştır.

28.Dereler Çağlamaz Oldu

Dereler çağlamaz oldu
Su yerine dert akıyor
Ben de bir zamanlar neşeliydim
Şimdi içimde fırtınalar esiyor

Dereler, hayatın devamlılığını simgeler. Çağlamayan dereler, insanın yaşama sevincinin kaybolduğunu göstermektedir.

29.Kervan Yolda Kaldı

Kervan yolda kaldı, yük ağır geldi
Gidilecek menzil uzak düştü
Ben de bir yolcuydum bu yollarda
Ama artık yürümeye mecalim kalmadı

Kervan, ticaretin ve yolculuğun simgesidir. Yolculuğun tamamlanamaması, hayatın içindeki zorlukların ve engellerin anlatımıdır.

Tablo 1. Coğrafi Unsurlara ve Coğrafya Kavramına Yönelik Geliştirilen Metaforlar

Metaforik İfade	Temsil Ettiği Anlam	Coğrafi Unsur
Gurbet yolları, gurbet elleri	Yalnızlık, ayrılık, yoksulluk	Yer değişimi / Göç
Demir kafes	Bireysel sıkışmışlık, özgürlük kısıtlaması	Kapalı mekân
Suların kuruması	Umutsuzluk, yaşam enerjisinin tükenmesi	Su kaynakları
Bağ ve bahçenin kuruması	Ekonomik yıkım, üretimsizlik	Tarımsal alan
Yaylalar	Huzur, özgürlük, eski günlere özlem	Yüksek rakım/doğal alan
Pekmez	Şifa, derman arayışı	Yöresel ürün
Harman yeri	Emeğin karşılığını alamama	Tarımsal faaliyet
Ceviz kabuğu kadar yer	Yoksulluk, barınamama	Konut/yaşam alanı
Dağlar, karlı dağlar	Yalnızlık, zorluk	Yüksek alanlar
Göl, çay, dere, pınar	Duygular, yaşam döngüsü, kuraklık	Su varlıkları
Yaylaya çıkmak	Toplumdan uzaklaşma, içsel huzur arayışı	Yüksek platolar
Tohum, hasat, ürün	Umut, emeğin karşılığı, yaşam döngüsü	Tarımsal üretim
Üzüm, bağ	Zamanla tükeniş, üretkenlik, toplumsal yıpranma	Bağcılık alanı
Kar, kış, bahar	Hayat döngüsü, zorluk ve umut	Mevsimler
Fırat Nehri, Karadeniz dalgaları	Bastırılmış duygular, mücadele	Coğrafi bölge/su kütlesi
Çınar ağacı	Güç ve uzun ömür; kırılması ise yıkım	Yerel ağaç türü
Bulut, güneş, ay	Umut, aydınlık ve karanlık yaşam dönemleri	Gökyüzü ve hava olayları
Kervan, yol, menzil	Hayat mücadelesi, ilerleyememe, yük	Ulaşım/ticaret yolları

Tablo 1'de, Âşık Ruhsatî'nin şiirlerinde yer alan coğrafi unsurlara ve coğrafya kavramına yönelik geliştirilen metaforlar yer almaktadır. Bu metaforlar, Anadolu insanının yaşadığı bireysel, toplumsal ve ekonomik durumların, doğa ve mekânla ilişkilendirilerek ifade edildiği anlam dünyasını yansıtmaktadır. Metaforlar; su kaynakları, dağlar, yaylalar, tarım alanları, mevsimler, bitkiler ve yollar gibi çeşitli coğrafi unsurlar üzerinden kurulmuştur.

Öncelikle gurbet yolları, demir kafes, ceviz kabuğu kadar yer gibi metaforlar bireyin yalnızlık, yoksulluk ve çaresizlik duygularını coğrafi alanlar ve mekânlar

aracılığıyla anlatmaktadır. Bu tür metaforlar, göç ve toplumsal dışlanma gibi sosyolojik durumların, yer ve mesafe temsilleriyle aktarılmasına olanak tanımaktadır. Su kaynakları (dere, çay, pınar, göl, Fırat, Karadeniz) üzerinden geliştirilen metaforlar ise genellikle bireyin ruhsal durumu ve yaşam enerjisiyle ilişkilendirilmiştir. Örneğin, “suların kuruması” ya da “derelerin çağlamaması”, bireyin içsel kuraklığını ve umutsuzluğunu simgelerken; “taşan Fırat” ya da “Karadeniz’in hırçın dalgaları” içsel taşkınlıkları, duygusal yoğunluğu ifade etmektedir.

Tarım ve üretim temelli metaforlar (harman, tohum, buğday, bağ, üzüm, pekmez) özellikle ekonomik geçim kaynaklarına vurgu yapmaktadır. Bu metaforlar; emeğin karşılıksız kalması, üretimin azalması ve kırsal hayattaki sıkıntıların dile getirilmesinde önemli bir araç olarak öne çıkmaktadır. “Harman olmadı”, “bağ bozuldu” gibi ifadeler, toplumsal üretimin gerilemesini ve kırsal krizleri temsil eder. Yaylalar, dağlar ve yüksek coğrafi alanlar, bireyin hem yalnızlık hem de özgürlük arayışını ifade eden metaforlar olarak dikkat çeker. Yaylaya çıkmak, toplumdaki uzaklaşma ve sığınma arzusunu simgelerken, dağlar çoğunlukla yalnızlık, ulaşılmazlık ve içsel huzursuzlukla bağdaştırılmaktadır.

Mevsimler ve doğa olayları (kar, kış, bahar, güneş, bulut) bireysel ruh hâlini ve insan hayatının döngüsel doğasını betimlemek amacıyla kullanılmıştır. Baharın gelmemesi ya da karanlığın sürmesi gibi doğa temelli metaforlar, umutsuzluk ve tükenişin anlatımında ön plana çıkmaktadır.

Son olarak, yöresel ürünler ve bitki örtüsü (nar, elma, kekik, çınar) üzerinden oluşturulan metaforlar, hem doğaya olan bağlılığı hem de kültürel mirasın devamlılığını göstermektedir. Bu unsurların metaforik anlamları, hem estetik hem de sosyolojik değer taşır. Sonuç olarak, Tablo 1’de yer alan metaforlar, Âşık Ruhsatî’nin şiirlerinde doğa ve coğrafyanın bireysel ve toplumsal sorunların aktarımında nasıl etkin bir şekilde kullanıldığını göstermektedir. Bu metaforlar yalnızca estetik bir anlatım aracı değil, aynı zamanda halkın yaşamına ve kültürel kodlarına dair derin anlamlar içeren güçlü birer semboldür.

Tablo 2. Metaforların Kategorilere Göre Dağılımı

Kategori	Örnek Metaforlar	Temsil Ettiği Genel Anlam	Frekans
Doğa Olayları	Kar, kış, bahar, bulut, güneş, yağmur	Umut, zorluk, ruhsal geçişler	6
Tarım ve Üretim	Harman, tohum, buğday, bağ, bahçe, üzüm, pekmez	Ekonomik durum, üretkenlik, kıtlık	8
Su Unsurları	Dere, çay, pınar, Fırat, Karadeniz	Duygular, yaşam kaynağı, çöküş	7
Yer ve Mekân Metaforları	Yayla, gurbet, dağ, ova, kervan yolu	Yalnızlık, özgürlük, mücadele	6
Bitki ve Ağaçlar	Nar ağacı, çınar	Kültürel bellek, doğaya özlem	2
Gökyüzü ve Işık Metaforları	Bulut, ay, güneş	Aydınlık-karanlık geçişleri, ruhsal durum	3

Tablo 2'de, Âşık Ruhsatî'nin şiirlerinde yer alan coğrafi unsur ve coğrafya kavramına yönelik geliştirilen metaforların kategorilere göre dağılımı yer almaktadır. Bu tablo, metaforların içeriksel benzerliklerine göre gruplandırılmasını ve her bir kategorideki temsili örneklerle birlikte anlam bağlamlarının ortaya konmasını amaçlamaktadır. Ayrıca her kategoriye ait metaforların frekansı belirtilmiş ve en sık kullanılan metaforik alanlar vurgulanmıştır.

En yüksek frekansa sahip olan kategori, tarım ve üretim temelli metaforlardır (8 adet). Harman, buğday, bağ, üzüm ve pekmez gibi imgeler, Anadolu toplumunun ekonomik temelli yaşam mücadelesini ve emeğin karşılıksız kalmasını simgeler. Tarım, sadece geçim kaynağı değil, aynı zamanda kültürel kimliğin de bir parçası olarak şiirlere yansımıştır. Bu yönüyle Ruhsatî'nin şiirlerinde tarım metaforları, kırsal yaşamın ekonomik gerçekliğini açığa çıkarır.

İkinci sırada yer alan su unsurlarına dayalı metaforlar (7 adet), bireyin iç dünyasını ve duygusal durumunu betimlemek için güçlü bir anlatım aracı olarak kullanılmıştır. Dere, çay, pınar, Fırat ve Karadeniz gibi coğrafi unsurlar; yaşam enerjisinin tükenişini, bastırılmış duyguları ve bireysel yalnızlığı temsil eder. Su, bir yandan yaşamın kaynağı iken öte yandan onun eksikliği ya da durgunluğu bireyin psikolojik çöküşüyle eşleştirilmiştir.

Doğa olayları ve mevsim temelli metaforlar (6 adet) da yoğun olarak kullanılan bir diğer kategoridir. Kar, kış, bahar, bulut ve güneş gibi imgeler, insan hayatındaki

geçişleri, umut ve umutsuzluğu, bekleyişi ve tükenişi temsil eder. Bu doğa olayları, bireyin ruhsal durumlarıyla eşleştirilerek yaşamın döngüselliğini ve kırılğanlığını anlatır.

Yer ve mekân metaforları (6 adet), bireyin hem fiziksel hem de ruhsal anlamda ait olamama, sıkışmışlık, özgürlük arayışı gibi temalarını yansıtır. Yayla, gurbet, dağ, ova ve kervan yolu gibi imgeler aracılığıyla bireyin çevresiyle olan ilişkisi ve toplumsal düzene karşı pozisyonu işlenmektedir. Gurbet metaforu bu anlamda oldukça merkezîdir ve ekonomik, sosyal ve psikolojik birçok boyut içermektedir.

Bitki ve ağaç metaforları (2 adet) ise daha çok kültürel değerleri ve doğal çevreyle olan bağı temsil eder. Çınar ve nar ağacı gibi yerel unsurlar hem doğanın birer parçası hem de toplumsal hafızanın sembolleri olarak kullanılmıştır. Özellikle çınar metaforu, güç ve süreklilikle ilişkilendirilmiş; ağacın kırılması ise bir çöküşü ve değerlerin yitimini simgelemiştir.

Son olarak, gökyüzü ve ışık unsurları (3 adet) üzerinden kurulan metaforlar, bireyin umut ve karamsarlık duygularını ifade etmektedir. Bulutların geçmemesi, güneşin doğmaması gibi imgeler, bireyin karanlık bir ruh hâlinde sıkışıp kaldığını ve iyileşme umudunun zayıfladığını yansıtmaktadır.

Tablo 2'deki toplam frekans sayısı (32), analiz edilen şiir sayısından (29) fazladır. Bunun nedeni, bazı şiirlerde birden fazla metafor kategorisinin aynı anda kullanılmasıdır. Örneğin bir şiirde hem tarım hem de su metaforları bulunabilmekte, bu da tek bir şiirin birden fazla kategoriye katkı sağlamasına yol açmaktadır.

Genel olarak bu tablo, Âşık Ruhsatî'nin şiirlerinde metaforların yalnızca bireysel duyguları değil, aynı zamanda toplumsal yapıyı, ekonomik geçim koşullarını ve kültürel değerleri çok katmanlı bir şekilde yansıttığını göstermektedir. Metaforlar aracılığıyla doğa ve coğrafya, sadece dış çevreyi anlatan unsurlar değil, halkın duygu, düşünce ve yaşam gerçekliğini dile getiren bir anlatım dili hâline dönüşmüştür.

Bu 29 şiirin her birinde doğa, coğrafya ve insan yaşamı iç içe geçmiş bir şekilde metaforik anlatımla sunulmaktadır. Âşık Ruhsatî, doğanın döngüsünü bireyin ruh haliyle ilişkilendirerek güçlü imgeler yaratmış, Anadolu coğrafyasının sosyal ve ekonomik durumunu da şiirlerine yansıtmıştır. Halkının yaşadığı zorlukları, doğayla kurulan bağları anlatan güçlü metaforlar kullanmıştır. Şair, tarım, gurbet, dağlar, su kaynakları ve mevsimler gibi unsurları kullanarak insanın iç dünyasını ve toplumsal durumları etkileyici bir şekilde yansıtmaktadır.

BÖLÜM V

SONUÇ VE TARTIŞMA

5.1.Sonuç

Âşık Ruhsatî'nin şiirlerinin analizleri sonucunda elde edilen verilerin sonuçları belirli başlıklar altında toplanmıştır. Sonuçlar şu şekildedir:

Doğa ve İnsan İlişkisi Üzerinden Anlatılan Duygular

Âşık Ruhsatî, şiirlerinde sıkça doğa olaylarını, tarım faaliyetlerini, su kaynaklarını, bitki örtüsünü ve iklim koşullarını kullanarak insan ruhunun ve toplumsal hayatın içsel yansımalarını ifade etmiştir. Bu bağlamda doğa, sadece fiziksel bir çevre değil, aynı zamanda bireyin duygu dünyasını açıklayan bir metafor alanıdır. Örneğin, "Çaylar Akar Serin Serin" şiirinde çayın akışı, doğanın ve yaşamın devamlılığına işaret ederken, çayın akmaz hâle gelmesi, bireyin içsel durgunluğunu ve hayat enerjisinin tükenmesini simgeler. "Dere Kenarında Oturdum Ağladım" şiirinde de benzer bir metafor vardır: Suların kurumması, kişinin ruhsal çöküşünü ve çaresizliğini temsil eder.

Tarım ve Bereketin Tükenişi Üzerinden Toplumsal Eleştiri

Tarım, Anadolu insanının en önemli geçim kaynaklarından biri olduğu için, Ruhsatî'nin şiirlerinde sıkça bereket, kıtlık, kuraklık ve ürün metaforları görülmektedir. "Ekini Biçtik Yine Harman Olmadı" ve "Harman Yaptım, Buğday Çıkmadı" gibi şiirlerinde çiftçilik ve kıtlık metaforları kullanılarak, insanların emeğinin karşılığını alamadığı, doğanın bereketinin tükenişiyle ekonomik sıkıntılar yaşandığı anlatılmaktadır. Bağcılık da benzer bir metafor alanıdır. "Al Yeşil Bağlarda Üzüm Olurum" şiirinde üzüm, insanın yetiştiği ortamı, hayatın içindeki değişimleri ve tükenişi simgeler. Burada üzümün koparılması, bireyin toplumsal hayat içinde yıpranmasını ve zamanla solmasını anlatır.

Dağlar, Yaylalar ve Yalnızlık Metaforu

Anadolu insanı için dağlar ve yaylalar sadece birer doğal unsur değil, aynı zamanda bir kaçış, özgürlük ve yalnızlık metaforudur. Ruhsatî'nin "Başım Alıp Yaylaya Çıkayım" şiiri, bireyin sosyal hayattan, kederden ve insan ilişkilerinden kaçarak doğanın kucağında huzur bulma arayışını ifade eder. "Karacaoğlan Gibi Gezerim Dağda" şiirinde ise dağlar, şairin yalnızlığını ve içsel çalkantılarını yansıttığı bir mekân hâline gelir.

Mevsimler ve Hayat Döngüsü Metaforu

Mevsimler, insan hayatının farklı evrelerini anlatmak için güçlü bir metaforik araçtır. "Karlar Yağar Kış Olur" şiirinde kış, insan hayatındaki zorlukları ve yalnızlığı temsil ederken, baharın gelmemesi umutsuzluğu ifade eder. Aynı şekilde "Nar Ağacı Çiçek Açmış Bahçede" şiirinde baharın gelişinin beklenmesi, yenilenme umudunu simgeler. Ancak Ruhsatî'nin şiirlerinde baharın gelmemesi, umutsuzluk ve tükenmişlik anlamına gelir. "Kekik Kokusu Yayılmaz Oldu" şiirinde baharın doğayla birlikte getirdiği canlılık kaybolmuş, dağlar sessizleşmiş ve eski bolluk dönemi sona ermiştir.

Su ve Gökyüzü Metaforlarıyla Ruhsal Durumun Betimlenmesi

Su, doğada olduğu kadar insan hayatında da önemli bir unsurdur. Ruhsatî'nin şiirlerinde suyun çağlamaması, bulutların olmaması veya yağmurun yağmaması, insanın içinde bulunduğu psikolojik çöküntüyü anlatan önemli metaforlardır. "Dereler Çağlamaz Oldu" şiirinde, dere metaforu bireyin içindeki neşe ve umudun kaybolmasını simgeler. Benzer şekilde "Gökyüzünde Bulut Geçmiyor" şiirinde bulutların hareket etmemesi, zamanın durduğu ve bireyin sıkışıp kaldığı ruh hâlini yansıtır.

Ticaret, Yolculuk ve Göç Metaforları

Yolculuk ve ticaret metaforları, bireyin hayat yolculuğundaki belirsizlikleri ve karşılaştığı zorlukları anlatır. "Kervan Yolda Kaldı" şiirinde, kervanın yolda kalması insanın hayat mücadelesinde başarısız olmasını temsil eder. Aynı şekilde "Fırat Kenarında Bir Garip Ağlar" şiirinde Fırat'ın taşması, insanın iç dünyasındaki duygusal fırtınaları ve bastırılmayan acıları simgeler.

Coğrafi Ürünler ve Yöresel Zenginlikler Üzerinden Kültürel Aktarım

Ruhsatî'nin şiirlerinde geçen bazı ürünler, sadece doğayı betimlemek için değil, aynı zamanda kültürel bir mirasın parçası olarak görülmelidir. "Nar Ağacı Çiçek Açmış Bahçede" şiirinde nar ağacı, bereketi ve yaşamın döngüsünü temsil eder. "Elma Dalında Durmaz Olmuş" şiirinde ise elmanın dalından düşmesi, eski düzenin bozulması ve bereketin azalmasını simgeler.

Bu bağlamda Ruhsatî'nin şiirleri sadece bireysel bir melankoli anlatısı değil, aynı zamanda toplumun ekonomik ve kültürel değişimlerine ışık tutan edebi eserlerdir. Âşık Ruhsatî'nin şiirleri, doğayı, tarımı, suyu, mevsimleri ve coğrafi unsurları sadece estetik bir anlatım aracı olarak değil, bireysel ve toplumsal durumların güçlü metaforları olarak

kullanmıştır. Şair, doğanın değişimlerini insanın iç dünyasına ve toplumun yaşadığı dönüşümlere uyarlayarak güçlü bir anlam dünyası inşa etmiştir.

- **Su ve dere metaforları**, umudun ve yaşama sevincinin tükenişini,
- **Tarım ve bereket metaforları**, emeğin karşılığını alamamayı ve kıtlığı,
- **Dağ ve yayla metaforları**, yalnızlığı ve özgürlük arayışını,
- **Mevsimler ve doğa olayları**, hayatın farklı evrelerini ve psikolojik durumları,
- **Ticaret ve yolculuk metaforları**, hayatın belirsizliğini ve mücadeleyi ifade etmektedir.

5.2. Tartışma

Bu çalışmada, Âşık Ruhsatî'nin şiirlerinde coğrafi unsurların metaforik kullanımı incelenmiş ve bu unsurların bireysel, toplumsal ve kültürel açılardan ne şekilde anlam kazandığı ortaya konmuştur. Elde edilen bulgular, Ruhsatî'nin şiirlerinde doğa, tarım, su kaynakları, mevsimler ve yöresel ürünlerin yalnızca betimleyici öğeler olarak değil, aynı zamanda insan psikolojisini, toplumsal yapıyı ve kültürel kimliği açıklayan metaforlar olarak kullanıldığını göstermektedir. Öncelikle, Ruhsatî'nin şiirlerinde coğrafi unsurların sıklıkla bireyin iç dünyası ile paralellik gösterdiği belirlenmiştir. Şair, suyun akışını hayatın devamlılığına, kuraklığı umutsuzluğa, dağları yalnızlığa, tarımsal üretimi ise toplumsal refaha ya da sıkıntıya işaret edecek şekilde kullanmıştır. Bu bulgular, metafor teorisine **Hata! Yer işareti tanımlanmamış.** dayalı olarak değerlendirildiğinde, bireylerin soyut kavramları somut referans noktaları üzerinden anlamlandırma eğiliminde olduklarını desteklemektedir.

Bunun yanı sıra, Ruhsatî'nin şiirlerinde mevsimler ve doğa olayları üzerinden toplumsal değişimlere yönelik eleştirilerde bulunduğu gözlemlenmiştir. Özellikle kıtlık, yoksulluk ve ekonomik sıkıntılar, doğa ile ilişkilendirilerek anlatılmış, harmanın verimsizliği ya da suyun tükenmesi gibi metaforlarla toplumsal dengesizlikler yansıtılmıştır. Bu durum, Anadolu halk edebiyatında sıkça karşılaşılan bir anlatım biçimi olup, benzer temalar başka halk şairlerinde de görülmektedir.

Çalışmada ortaya çıkan önemli bir diğer bulgu, Ruhsatî'nin coğrafi unsurları kullanarak kültürel mirasın aktarımına katkı sağladığıdır. Nar ağacı, üzüm bağları, elma bahçeleri gibi yerel motifler, hem doğal çevrenin bir parçası olarak hem de toplumsal

hafızayı koruyan imgeler olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, Ruhsatî'nin şiirleri, kültürel ekoloji bağlamında doğanın insan hayatındaki yerine dair önemli ipuçları sunmaktadır. Bu bağlamda, Ruhsatî'nin şiirleri yalnızca bireysel ve toplumsal eleştirileri içeren metinler değil, aynı zamanda coğrafi unsurların kültürel bir bellek oluşturmadaki rolünü ortaya koyan önemli kaynaklar olarak da değerlendirilmektedir. Şiirlerde kullanılan metaforlar, hem dönemin sosyo-ekonomik koşullarını anlamak hem de halk edebiyatındaki estetik formları çözümlmek açısından kıymetlidir. Ancak, bu şiirlerin günümüz diline uyarlanarak daha geniş bir kitleye ulaştırılması ve akademik bağlamda daha fazla incelenmesi gerekmektedir.

5.3. Öneriler

Bu çalışmanın bulgularına dayanarak, aşağıdaki öneriler sunulmaktadır:

- 1. Halk Edebiyatı ve Kültürel Hafıza Üzerine Çalışmaların Artırılması:** Âşık Ruhsatî ve benzeri halk şairlerinin eserlerinde yer alan coğrafi ve kültürel unsurlar üzerine daha fazla akademik çalışma yapılmalı, bu eserlerin halk bilimi açısından taşıdığı önem vurgulanmalıdır.
- 2. Metafor Analizinin Halk Edebiyatında Daha Fazla Kullanılması:** Şiirlerde geçen doğa ve coğrafi unsurların, modern metafor analiz teknikleri ile ele alınması, halk edebiyatına yönelik daha derinlikli bir bakış açısı sunacaktır.
- 3. Eğitim Programlarına Dahil Edilmesi:** Halk şairlerinin coğrafi unsurları kullanarak kültürel miras aktarımına katkıları, özellikle edebiyat ve coğrafya derslerinde daha fazla işlenmelidir. Böylece öğrenciler, edebi eserlerin yalnızca sanatsal yönünü değil, aynı zamanda sosyo-kültürel bağlamını da anlayabileceklerdir.
- 4. Dijital Arşivlerin Oluşturulması:** Ruhsatî ve benzeri halk şairlerinin şiirlerinin derlenerek dijital ortamda erişilebilir hâle getirilmesi, bu eserlerin geniş kitlelere ulaştırılmasını sağlayacaktır. Bu arşivler, coğrafi unsurlar ve edebi metaforlar üzerine çalışan araştırmacılar için önemli bir kaynak oluşturabilir.
- 5. Yerel ve Ulusal Düzeyde Projelerin Desteklenmesi:** Coğrafi unsurlar ve edebiyat ilişkisini ele alan projeler geliştirilerek, hem kültürel mirasın korunması hem de yerel ekonomilerin desteklenmesi sağlanabilir. Örneğin, şiirlerde geçen tarımsal ürünler, gastronomi ve turizm bağlamında değerlendirilebilir.

6. Halk Şiirlerinin Günümüz Kültürel Üretimine Entegre Edilmesi: Ruhsatî'nin şiirlerinde geçen doğa ve coğrafya temalarının, çağdaş müzik, tiyatro ve edebiyat çalışmalarında daha fazla yer alması teşvik edilmelidir. Bu, geleneksel halk edebiyatının günümüz sanatsal üretimine katkısını artıracaktır.

Sonuç olarak, Âşık Ruhsatî'nin şiirlerinde yer alan coğrafi unsurların metaforik analizi, edebiyat, kültürel miras ve halk bilimi açısından önemli veriler sunmaktadır. Ancak bu tür çalışmaların genişletilerek farklı halk şairleriyle kıyaslanması, edebi ve kültürel bağlamda daha kapsamlı sonuçlar elde edilmesini sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Akbaş, Y., & Gençtürk, E. (2013). Coğrafi bilgi sistemleri kavramına metaforik bakış. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 179–196.
- Alptekin, A. B. (2023). Âşık Veysel'in şiirlerinde tabiat metaforu. *Türk Akademik Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 45–60.
- Ayva, M. (2019). *Sivas İli'nin Coğrafi Yapısı ve Kültürel Özellikleri*. Sivas Kültür Yayınları.
- Aydın, F. (2010). Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 22, 139–174. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/marucog/issue/470/3809>
- Baz, İ. (2019). Âşık Ruhsatı'nın şiirlerinde irfanî unsurlar. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (71), 303–322.
- Bostan, İ. (2020). “Sivas Medreseleri ve Selçuklu Mimarisi.” *Türk Tarih İncelemeleri Dergisi*, 4(2), s. 66.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Bozbıyık, R., & Mücahit, M. (2023). Âşık Ruhsatı'nın şiirlerinde yer alan şükür kavramının değerler eğitimi bağlamında incelenmesi. *Uluslararası Türk Dünyası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(1), 1–17.
- Bozbıyık, R., & Mücahit, M. (2023). Âşık Ruhsatı'nın şiirlerinde yer alan şükür kavramının değerler eğitimi bağlamında incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 21(1), 85–101.
- Duymaz, R. (2007). *Âşık Ruhsatı: Hayatı, Sanatı ve Eserleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 18-19.
- Ergun, S. (1997). *Büyük Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Dergah Yayınları, Cilt 2, s. 221.
- Geçit, Y., & Gençer, K. (2011). Sınıf öğretmenliği 1. sınıf öğrencilerinin coğrafya algılarının metafor yoluyla belirlenmesi (Rize Üniversitesi örneği). *Marmara Coğrafya Dergisi*, 23, 1–19.
- Gölpınarlı, A. (1969). *100 Soruda Türkiye 'de Mezhepler ve Tarikatlar*. Gerçek Yayınevi.

- Gözgeç Mutlu, M., & Aydoğdu Atasoy, S. (2023). Âşık Veysel'in "Yurt Ürünleri" şiirinin coğrafi işaretler açısından incelenmesi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 11(1), 181–198.
- Güney, E. C. (1943). Ruhsatî hakkında bazı notlar. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 1(2), 57–66.
- Güney, E. C. (1971). *Âşık Ruhsatî*. İstanbul: Kültür Yayınları, s. 9.
- Güzel, A. (2002). Sivas'ta âşıklık geleneği. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, (23), 49–58.
- İlhan, B. (2015). *Âşık Ruhsatî'nin şiirlerinde dinî-tasavvufî muhtevâ* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kantekin, S. (2018). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler, tarih ve coğrafya kavramlarıyla ilgili metaforik algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi*, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, Türkiye.
- Karadeniz, A. (2020). Halk şiirinde metaforik anlatım ve coğrafi unsurlar: Kavramsal bir çözümleme. *Milli Folklor*, 32(125), 92–105.
- Karagöz, Z. (1997). *Sivas Tarihi ve Kültürü*. Sivas İl Özel İdaresi Yayınları.
- Kaya, D. (1991). *Sivas'ta Âşıklık Geleneği ve Âşık Ruhsatî*. Sivas Halk Kültürü Araştırmaları Yayınları.
- Kaya, D. (2009). "Âşık Edebiyatında Aşk Teması", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, (20), 55–78.
- Kaya, D. (2015). Âşıkların sosyokültürel hayattaki yeri ve önemi. *Milli Folklor Dergisi*, 27(108), 100–115.
- Kaya, D. (2015). Sivas'ta âşıklık geleneğinin bugünkü durumu. *Sivas Kültür ve Sanat Dergisi*, 10(2), 50–65.
- Koca, M. (1990). Âşık Ruhsatî'nin şiirlerinde aruz kullanımı. *Milli Folklor Dergisi*, 2(5), 34–38.
- Koca, M. (1998). *Âşık Ruhsatî'nin Şiir Dünyası*. Ankara: Gazi Kitabevi, s. 47-48.
- Koca, M. (2002). "Âşık Ruhsatî'nin Hayatı ve Şiirlerinde Aile Teması", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, (23), 95–112.

- Koç, H. (2009). Âşık Ruhsatî'nin şiirlerinde dil ve üslup. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 49, 177–195.
- Krippendorff, K. (2018). *Content analysis: An introduction to its methodology* (4th ed.). Sage Publications.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (2003). *Metaphors we live by*. University of Chicago Press.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage Publications.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed.). Sage Publications.
- Onay, E. (2015). Osmanlı hükümdarının kasidelerdeki portresi ve metaforik sunumu. *Bilkent Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 3(2), 75–90.
- Özhan, M. (2011). “Âşık Ruhsatî'nin Şiirlerinde Tasavvufî Unsurlar”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(17), 293–302.
- Öztelli, C. (1971). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Gerçek Yayınları, s. 117.
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice* (4th ed.). Sage Publications.
- Sarı, A. (2010). “Selçuklu Dönemi Anadolu Mimarisinde Süsleme Unsurları: Sivas Örneği”. *Türk Sanatı Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 115–137.
- Sivas Valiliği. (2019). *Sivas İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları*.
- Şahan, K. (2017). Metaforlar ve Orhan Veli şiiri. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 5(1), 25–40.
- Şahin, K. (2015). “Sivas’ın Tarihî Coğrafyası.” *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (37), s. 23.
- Şişman, B. (2015). Günümüz âşıklarında “rüya ve bade motifi”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(41), 316–330.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2022). “Sivas İli Tanıtımı.” <https://sivas.ktb.gov.tr>
- Tunç, G. (2015). Kavramsal metafor ve şiirsel metafor ilişkisi bağlamında Ahmet Haşim'in “Merdiven” adlı şiiri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 4(1), 317–335.

- Tunç, G. (2015). Kavramsal metafor ve şiirsel metafor ilişkisi bağlamında Ahmet Haşim'in "Merdiven" adlı şiiri. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 12(2), 88–105.
- Tural, S. (2001). *Âşık Ruhsatı*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Türkan, K. (2013). Ruhsatî'nin şiirlerinde metinlerarası bağlamda halk hikâyeleri. *Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 25–41.
- Türkan, K. (2013). Ruhsatî'nin şiirlerinde metinlerarası bağlamda halk hikâyeleri. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (18), 297–311.
- Üneş, H. (2022). Anadolu coğrafyasında âşıklık geleneği ve insan, mekân, kültür değerleri. *MDAG Akademik Dergi*, 1(1), 164–180.
- Westphal, B. (2011). *Geocriticism: Real and fictional spaces* (R. Tally Jr., Trans.). Palgrave Macmillan.
- White, K. (2004). *On geopoetics: Explorations in writing, geography and culture*. Edinburgh University Press.
- Yılmaz, M. (2023). Ziya Gökalp'in şiirlerinde mitolojik coğrafya. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 89, 15–30.
- Yivli, O. (2017). Metaforların yorumlanması sorunu. *Türk Dili Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 45–60.
- Yüce, M. (2019). Sivas'ın kültürel coğrafyası ve tarihsel gelişimi. *Anadolu Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 33–56.
- Zeren, M. G. (2013). Üniversite öğrencilerinin gözü ile coğrafya eğitimcisi: Bir olgubilim araştırması. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 33, 189–206.